

СВОБОДА НАРОДАМ — СВОБОДА ЛЮДИНІ!

ВІСНИК
THE HERALD
Суспільно-політичний лісатник

ЗМІСТ

1. В. Качмар — Не скласти зброй	9. І. К. — Сталін смокче люльку
2. Е. Ляхович — Пізнаймо істину	10.. І. Хорольський — Що там типове?
3. І. В-к — Якою дорогою?	11. І. Логвинів — Таємна дипломатія
4. Н. Ю. Олежко — Гадати чи діяти?	12. IV. З'їзд Т-ва бувших вояків УПА
5. В. Трембіцький — Рівноуправління України	13. Величава маніфестація українців Дітройту
6. О. Оглоблін — Етичні й політичні засади „Історії Русів“	14. Боффальська громада протестує й остерігає
7. В. Косаренко-Косаревич — Наука, політика і малоросійство	15. З життя ООЧСУ в Пасейку
8. Б. К-ий — Спогад про 30 червня	16. Замість квітів на могилу друга

ВІСНИК
ОРГАН ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

ВІСНИК

В. Качмар

НЕ СКЛАСТИ ЗБРОЇ

„Це факт, що сучасну моральну й політичну кризу в світі, а в Європі зокрема, спричинили західні аліянти, віддаючи Советам на поталу іолелюбні народи Європи та частину Азії. Атлантическу Хартію спотворено з тим моментом, як Захід став союзником Москви“. — Оці слова соромного признання належать державному мужеві Англії, що не міг у своїх споминах з другої світової війни кинути матову заслону на причину сучасної дійсності. Ми додамо, що вже в першій світовій війні не пошановано клічів Вільсона про самовизначення народів. І так після першої світової війни проторговано свободу України, Грузії, Білорусі, Дону й Туркестану.

По другій світовій війні проторговано Польщу, Сербію, Хорватію, Словаччину, Альбанію, Болгарію, Румунію, Мадярщину, Чехію, Словенію, Прибалтику й азійські народи. Що сталося, питаемо? Саме те, що в першій і другій світовій війнах отою Захід не визнав **примату національного принципу**. Це значить, що у Версалі, Тегерані, Ялті й Потсдамі вирішено долю 200 мільйоїв людей і то в 20-му сторіччі без їхньої співучасти та згоди в тих актах.

Знову ж інший муж — німецький історик — пише в своїй історії про другу світову війну ось що: „Найкращі німецькі дивізії полягли не в Польщі, яка капітулювала по 18-ти днях, ані у Франції, яка підписала акт капітуляції після 6 тижнів війни; смерт німецької збройної сили прийшла на просторі від Сяну до Сталінграду.“

Признання обох згаданих вище мужів цінні та гіркі, бо приходять вони запізно! Адже ж у часі першої світової війни українці **перші** проголосили документарні акти 22 січня 1918 і 1919 років і 1-ий листопад 1918 року, 14 березень 1939 року в Хусті. У другій світовій війні українці, **єдині** й знову **перші**, відновили ті ж акти права бути сувереном на своїх етнографічних землях. У ці важливі дні історії українці не прогавили нагоди виявити свою волю до політичної самостійності й соборності України. Але двічі культурний і гуманний Захід допоміг ворогам оту нашу волю здавити. Перед початком другої світової війни відомим було, що гітлерівська Німеччина рада би загар-

бати й синій небосхил над золотими ланами пшениці української. Тим то ОУН під проводом Степана Бандери рішила вже в перших днях німецько-большевицької війни в червні 1941 року застосувати таку політичну тактику, яка б невідхильно примусила Гітлера розкрити й перед українським народом і перед цілим світом оті справжні карти „нової Європи“ відносно України. Час був воєнний і, на жаль, не бракувало серед українців політиків, що нині згортовані біля УНРади, які тоді стояли на позиціях, що їх сьогодні піддає українцям „Американський Комітет Визволення від Большевизму“, з його оманною платформою **нелепорешення!** Мовляв, після війни, чи пак по розгромі большевизму, Гітлер погодиться на українську самостійність, а сьогодні треба ждати на кінець большевизму й щойно тоді „самовизначатись“. Тому то ОУН рішила **виставити зрілість української нації на важку історичну пробу** й ще перед Гітлером і цілим світом задокументувати беспрієне право України на її самостійність і соборність.

Розцінюючи правильно майбутній розвиток воєнно-політичних подій на Сході Європи, Провід ОУН зробив вже 1940 року висновки. Передбачалося, що в найближчому вже році почнеться безоглядна боротьба всіх імперіалістів проти визвольно-самостійницьких змагань українського народу і його революційної організації — ОУН, а Україна стане світовим бойовицем, отим тереном пересувної війни між двоюма імперіями, ворожими українській волі. Заздалегідь намічалося поробити заходи для створення й сформування самостійної, власної сили, що морально була б спроможна вести боротьбу проти двох займанців, Німеччини й Москви. Ішлося про те, щоб так підготовити кадри ОУН і маси народу, як цього вимагатиме найближчий розвій подій на Сході Європи.

Вже восени 1940 року, за ініціативою ОУН, почалася в Krakovі, в Австрії, у Празі й Німеччині підготовча праця з метою об'єднати всю українську еміграцію перед прийдешніми подіями. У дні вибуху війни між Німеччиною й Москвою, 22 червня 1941 року, відбувся саме в Krakovі Конгрес українців на еміграції. Створено об'єднаний Український Комітет, до якого

вступили всі політичні партії й групи, крім групи Мельника. Під час Конгресу шеф гештапо на краківську губернію — Гайм, викликав представника Конгресу д-ра Горбового й застеріг його перед будь-якою політичною акцією з боку керівних органів, які будуть обрані на Конгресі. Ця „інтервенція“ шефа гештапо викликала у делегатів міноритарний настрій. Тільки переконливі аргументи Ярослава Стецька та Володимира Янева підтримали настрій. Вже в перші дні війни з Советами стало очевидним, що Німеччина вестиме на Сході, точніше на Україні, колоніальну політику, а не сприятиме українським інтересам. Тому то і ОУН почала діяти самостійно, зараз же з перших днів війни, по лінії української державної праці.

Українські похідні групи ОУН і легіон Р. Шухевича перші ввійшли до Львова. Дня 30 червня 1941 року в залах „Просвіти“ у Львові зібралися українці, щоб взяти участь в акті відновлення Української Держави. Текст акту проголошення не виготовляла правничі комісія, бо на це не було часу. Уложив його у львівській ратуші Ярослав Стецько, маючи перед тим годинну розмову з Романом Шухевичем, пізнішим командиром УПА — ген. Тарасом Чупринкою. Чому такий поспіх, питаемо? Так, поспіх, бо йшлося не про правні формальності, а про щось куди важніше — про задокументовання боротьби державного народу з наїзниками. Йшлося про прийняття відповідальності за боротьбу на два фронти, — проти Німеччини й проти Москви. Вкінці, йшлося про вияв суверенної волі українців до державного життя! Тому з історично-правного боку могли бути і деякі неточності й недотягнення. Однаке, це не було істотне. В акті відновлення сказано, між іншим, таке: „Організація Українських Націоналістів, яка під провідом її Вождя Евгена Коновальця вела в останніх десятиліттях кривавого московського поневолення завзяту боротьбу за свободу, визиває увесь український народ не скласти зброї так довго, доки на всіх українських землях не буде створена Суверенна Українська Влада“. В цьому, а не в чому іншому є суть акту. На українській землі, в суверенній державі, своя національна влада! У найбільш напружених моментах східно-європейської історії, в другій світовій війні, українці маніфестаційно підкреслили українське право на державну сувереність актом 30 червня 1941 року. Вони перші підняли зброю, навіть десь там у балтійських селянських селах-колгозах, селяни зачали по радіо слова акту відновлення і зрозуміли що: **Не скласти зброї!** І зброй не складено по сьогодні і не буде складено, доки не буде утверждена суверенна влада на Україні. А те, що сьогодні діється на споленому окупантами українському чорноземі,

це є отої ідейний посів актів 22 січня 1918 і 1919 років, 1-го листопада 1918 і 30 червня 1941 років. Боротьба іде за суверенну державу українського народу. Майбутній історик і законодавець мусітиме нав'язати як до актів 22 січня 1918 і 1919 років, так і до акту 30 червня 1941 року.

Це не припадок, що з приводу акту 30 червня 1941 року Митрополит Андрей і Митрополит Полікарп видали пастирські послання до народу, закликаючи його дати піддержку українському Державному Правлінню з Ярославом Стецьком на чолі. Звернення Віюючої України також підписав Голова Української Підпільнної Церкви в Україні. Бо саме цей акт має глибокі наслідки в сучасній боротьбі українського народу на рідних землях. Адже ж після насильної ліквідації акту німецькими загарбниками Роман Шухевич стіле незабаром командувачем УПА. Нація відновлює збройно-політичну боротьбу визвольних змагань наших з 1918-20 років. Ще один преважний факт: дня 30 червня 1941 року українські революціонери перші піднесли на ратуші Львова синьо-жовтий прапор, а не німці свастику Гітлера. Впродовж 20 років на фронті нашого Львова глумився польський орел з написом: „Семпер фіделіс Польоніе“. Радіовисильня ім. Евгена Коновальця у дні 30 червня 1941 року перекреслила це, голосячи на весь світ, що: „Львів був, є і буде фідес Украйні!“

У розпучливий та грізний час, коли вся Європа, крім Англії, клячала перед Гітлером, українці перші мали відвагу сказати Німеччині своє власне „Hi!“ І це наймарканіше для історії другої світової війни. Це був рішучий виклик Гітлерові, чи пак його політиці: „Ти маєш оброєну армію, а ми, українці, маємо власну ідею, ідею велику, непереможну досі ніким і не подолану в майбутньому, бо за неї бореться нація!“ І тому, у момент загального приголомшення німецькими усіхами, ОУН під проводом Степана Бандери відстояла гідно акт відновлення 30 червня 1941 року, а в дальшому зорганізувала визвольну армію українського народу — УПА, створюючи таким чином оту третю самостійну силу на європейському Сході.

І сьогодня ідея революційної боротьби за державне визволення України стала силою українських народніх мас на рідних землях і всіх українців по чужинках. І коли сьогодні дехто з англійських соціалістів (Моррісон) вважає українців за малоросів, то йому Віююча Україна відповідає: „Не складемо зброї!“ Якщо дехто порівнює Україну до Пенсілв'янії, то й тим політикам український народ відповідає невідкладно: „Боремось за Україну суверенну!“

Е. Ляхович

ПІЗНАЙМО ІСТИНУ!

Істина — це не власність особи, гурту, станиці, партії чи нації, тільки власність самого Бога. Тому не вільно змінювати її, нагинати в один чи другий бік до наших уподобань, промовчувати, чи просто деформувати так, щоб вона служила нашим хвилевим особистим цілям. На далеку мету така деформація істини здеформує нас самих, наш характер і наші особисті, чи збірні завдання. Зате істина, правдива і чиста, визволить нас, бо поставить на правильний шлях, що веде до перемоги.

Проте, люди не є досконалі істоти і забагнути істину нам не раз важко. Істина, правдива Божа істина, дуже часто замкнена в парадоксах. Наука Спасителя містить чимало таких парадоксів. Сам Спаситель перестерігав своїх вибраних, що деякі речі вони зrozуміють щойно з бігом часу; щойно час переварить певні сповидні протилежності, скую їх в одну синтетичну цілість і дозволить їм відчути маєstat повної Божої істини.

В цьому житті ми можемо зближатись до істини і навіть пізнавати її периферії. І це вже принесе нам полегшу й оздоровлення, коли ми обличчям будемо повернені туди, де в недосяжній далечині стоїть сама Істина. Спрага пізнати істину доведе нас до її найближчих границь. Одиноким компасом, що поставить нас на правильний шлях, є віра в саму істину, віра в Бога, яка є тією стрілкою, що показує нам напрямок, куди йти, щоб дійти до Істини. На цю духово-магнетну стрілку постійно впливають наші від'ємні почування, як гнів, лють, вразливість нашого Еgo, бажання помсти, бажання вивищитись в особистій чи гуртовій дії — так, як приявні металі діють на стрілку фізичного компаса, пробуючи її відвернути від правильного напрямку. Сильна віра в Бога протиставиться цим впливам і втримує нас на правильному шляху.

До якої міри ми, українська збірнота, стоїмо на шляху, що веде до істини? Яка в нас спрага пізнати цю істину? Як виглядають наші дискусії на різні пекучі суспільні проблеми? Як виглядає наша полеміка в друкованім слові? Як виглядає конкуренція за провідництво між поодинокими гуртами, партіями, організаціями і всередині їх самих? Чи ставимо ми ясно і відважно свої погляди, цебто своє зрозуміння правди перед загалом і опісля ясно й одверто, з одним бажанням здобути правду, боремося за неї? Чи може що інше в нас на устах, а що інше на ділах? Що інше хочемо осягнути, а що інше подаємо як причину нашого поступовання? Який зв'язок, яке відношення існує поміж те-

оретичними програмами наших політичних партій і твердою дійсністю нашого збірного життя? Чи справду впертість і неуступливість в нашім міжпартійнім житті є тверда віра в правильність наших політичних програм?

Чи є в нас бажання пізнати істину? Чи дивимось ми на неї як на Божу власність, чи може як на свою особисту, евентуально — гуртову справу? Чи видвигнений, очевидно-правильний аргумент з боку однієї групи знаходить афірмацію з боку другої, конкуруючої, в ім'я same того, щоб пізнати чисту правду? Чи може ми відвертаємося від очевидної правди тому саме, що вона видвигнена немилими людьми? Є таке українське гумористичне оповідання про чоловіка, що його палкі слова проповіді священика ніяк не могли зворушити. Всі інші плакали, а він спокійними очима вдивлявся у вікна церкви, в які залітали горобці. По Богослуженні священик закликав його до себе і запитав: чому саме він так поводився? На це дістав відповідь: „Бо я, пан-отче, не з вашої парохії“.

Це оповідання викликає сміх. Алеж так само поводяться наші редактори і наші провідники різних політичних гуртів, коли мовчаки збувають очевидно правдиві аргументи інших конкуруючих гуртів, мовляв — коли це звідтам вийшло, ми не уважаємо це за правду; правдою воно стане тільки тоді, коли ми це скажемо і воно вийде від нас“.

Чи серед таких відносин можна пізнати правду? Чи серед таких відносин говорення „пізнаймо істину, а вона визволить нас“ — не є лише пустою фразою?

* * *

Бачимо, що в деяких наших сповидно віруючих колах зайдло нині мода давати „полічники“ українському націоналістичному революційному рухові, мовляв: цей рух безбожницький, він ставить націю понад усе, він є протиХристиянський, бо він бойкотував свого часу свято „Українська Молодь Христові“, він — аморальний, бо не гребе різними засобами в боротьбі за українську державу, згадується братовбивство і т. ін.

Передусім виринає питання: чому саме ці критики вибрали собі за предмет образ саме цей націоналістичний рух? Невже вони не бачать перед собою одвертих слуг сатани, які найвиразніше поборюють віру у Всешинього Бога, а лозунг „релігія — опіюм для народу“ одверто вставили в свою політичну програму. Невже всілякі „консолідації“ з ними ні трішки не дразнять їх релігійних по-

чувань, зате велику загрозу вони бачать в тому русі, який діє на засаді: „Ніхто кращої любови не виявляє, як той, що своє життя віддає за своїх друзів“?

Правда, замаскованих ворогів треба більше боятись і більше їх поборювати, як одвертих. Та невже ці критики з чистим сумлінням можуть сказати, що український націоналістичний революційний рух є більшою загрозою для віри і науки нашого Спасителя, ніж, наприклад, соціалістичні партії, з вірзинами кличами поборювати в самій основі віру в Бога, а з якими, як сказано, то тут, то там наші „віруючі“ в ім'я „консолідації“ знаходять спільній політичний ґрунт?

Правда, агностицизм, чи байдужість до релігійних справ, свого часу теж мав місце в націоналістичних революційних колах. Але в такій самій мірі, коли не в сильнішій, був він теж поширеній і в інших українських колах, навіть таких, які формально визнавали потребу релігії і вагу Церкви в збірному житті людей. Ці кола на ролю Церкви і релігії дивилися точнісінько так, як дехто нині, в звульнізований формі, дивиться тут в Америці: „Як буде церква, буде домівка, буде аматорський гурток, будуть танці й забави“. Цей образ можна далі вульгаризувати і можна додати: „А будуть забави, буде де випити і заграти в карти“.

Очевидно, в ріднім краю кола, про які йде мова, в такий вульгарний спосіб про потреби віри і релігії не аргументували. Вони говорили: „Церква держить маси в релігійній дисципліні; вона творить підложя, на якім можна організувати маси; при допомозі Церкви можна легше повернути маси до конструктивних цілей“. Проте, в основі лежали ті самі мотиви в них, що і в їхніх тутешніх епігонах.

Скаже дехто: „А хіба ж це не правда, що релігія і Церква держать маси в релігійній дисципліні? Хіба неправда, що при допомозі Церкви можна легше повернути маси до конструктивних цілей?“

Це правда, але це не є повна правда. Облуда полягає в чергуванні цілей: головну вагу кладеться на світські завдання, для яких, як додаток, як засіб до цілі, впрягається Церкву її віру в Всешишнього. Бо віра у Всешишнього серед нашої інтелігенції, навіть тієї, що формально признавала потребу релігії, стояла на дуже низькому рівні. Скільки з них сповідалось і причащалось? А скільки з них, в хвилинах спокійного, розважного академічного настрою, не говорило, що „властиво існування Бога ще ніхто науково не доказав і сперечатись за це є наївністю“.

Цей дух агностицизму, чи просто безвірства, безперечно, зрідка пробивається і в лаві українського націоналістичного революційно-

го руху. Цей дух не був інспірований згори, навпаки, він підливав під цей рух з низів, чи з боків — загальнопоширеної тоді в нас релігійної байдужості.

В націоналістичних провідних колах ця проблема набрала була загострених форм уже в періоді поміж двома війнами. У висліді в націоналістичних офіційних виданнях вміщувано чисельні статті на цю тему, в яких найвиразніше підкреслювало ідеалістичний світогляд українського націоналістичного руху, його християнізм. У цій атмосфері й автор цих рядків, на припоручення полк. Коновалець, написав статтю „Церква й ми“, вміщену опісля з певними поправками в „Розбудові Нації“ і всіх інших націоналістичних виданнях (а також в амер. „Свободі“ в 1935 р., точної дати не пригадую). У цій статті найвиразніше говорилось, що всякий справжній ідеалізм своє джерело мусить виводити в Бозі, інакше він висикає, або сходить на манівці. Бог є поняття, яке стоять понад усе інше.

В обличчі цих фактів фарисейством є те твердження, що націоналісти своїм кличем „нація понад усе“ зіпхнули віру в Бога на друге місце, чи зовсім усунули його зі своєї політичної програми. „Нація понад усе“ означало „понад усе земне“, понад свої особисті вигоди, понад свої соціально-партийні програми. В цьому дусі повторяли цей клич усі, навіть і ті, які відчували Бога в серці кожним фібром своєї душі.

Нині цей рух ще виразніше проявляється світоглядом християнізму. І тішиться цим повинен кожний правдиво віруючий чоловік, а не вишукувати для дискремінації минулі плями. А коли хтось не хоче бачити цього, зокрема, коли не добавчає цього той, що сам працює в напрямку релігійного відродження українського народу, той зроджує підозріння, що не любов до істини, не любов до Бога, тільки прихована заздрість (мовляв, ніхто інший не може працювати в цьому напрямку, ми ж маємо на це монополь), — є мотивуючим чинником його критики.

Загадково невиясненою залишається донині справа „бойкоту“ свята „Українська Молодь Христові“. Ставимо прилюдний запит: чи це правда, що люди, які керували переведенням цього свята, заздалегідь поставили точку в своїй резолюції, в якій таврували революційну боротьбу, як засіб до осягнення Української Держави? Коли це правда, то тяжкий гріх вони поповнили, бо використали Ім'я Спасителя для чисто політичних цілей. Коли ж цього не було, то, без сумніву, гріх поповнили ті, що проголосували бойкот цього свята.

Також закид „братьобивства“ має всі прикмети лицемірства. Бо чомусь при тих заликах ніколи не наводиться конкретних фак-

тів і доказів, а зводиться все до моралізаторського висновку, мовляв брат брата не повинен убивати. І годі. Так, брат брата не повинен убивати, але під цим оглядом людям (не лише атеїстам, але й віруючим християнам) ще далеко до осягнення Христового ідеалу. В засаді це треба таврувати і постійно повторяти, маючи на увазі не так сучасність, як майбутність, в якій колись затріумфує цей Христовий ідеал. Але чіпатись настирливо якоєї одної немилої групи, а промовчувати все реальне довкруги — є лицемірством. Бо як тоді назвати революцію генерала Франка, в якій упало так багато еспанців від рук еспанців, коли боронилося Батьківщину від большевизму. Аналігічні випадки, де брати вимордували братів, знає історія кожного народу. Січові Стрільці під час першої світової війни стріляли на своїх братів з-за Дністра, і навпаки. Нині в Україні теж брати себе взаємно вистрілюють, і бувають випадки, коли вбивають один одного не лише брати за національним походженням, але таки брати по крові. Тяжкі і трагічні часи переживаємо, отже, треба моральні висновки витягати на підстав правди, а не з почуття заїлості та гуртової ненависті.

Погляд, начебто українська революційна боротьба деправувала характер української молоді, є в нас досить поширеній, і його можна почuti навіть з уст тих людей, які широко бажають з полови видобути зерна істини. На доказ своєго погляду вони наводять поодинокі факти, які мали місце в підпільних клітинах українського революційного руху.

Спробуймо розібратись і в цих закидах. Ті, що витягають поодинокі факти заломання і деправації забувають істотну річ. Хіба наша молодь не йшла в підпілля у 90 випадків зі 100 проти волі батьків? Хіба батьки, помітивши патріотичний запал молоді, що вирішувала ризикувати життям для окупованої Батьківщини, не докоряли за цей патріотизм і самопосвяту? Чи не картали словами: „Здавай матуру, діставай вигідну посаду, вибиваєшся в люди, а не бався в якусь революцію. Я тяжко працюю, щоб тебе вивести в люди, бо ж нині шанують людей, які собою щось уявляють, а не мрійників, за якими шукає поліція?“

Хто заперечить ці докори старших нашій молоді? А коли так було, то тоді й причини заломання поодиноких людей треба шукати не в підпіллі, а в чомусь іншому.

Ідеалізм, святий молодечий ідеалізм юнака, який бачив кривди свого народу і хотів чином йому допомогти, палив його. З одного боку лояльність супроти покірно-думаючого батька, з другого відданість святій ідеї — розколювали його. Одні пішли за наказом батька, інші за наказом сумління, але з прокляттям

батька. Це прокляття мстилось на них, роз'їдало душу. Не раз вони самі не знали, чи мають більше боятись гніву батьків, чи поліції. Треба дивуватись, що серед такого душевного болю лише малесенький відсоток заломлювався. Решта підпілля рятувала честь народу своєю боротьбою за його свободу. І саме на їх вчинках ми виховуємо наше молоде покоління, їх вчинки прославляємо на наших національних святах, бо інші нам дуже мало, а то й нічого не залишили: цінності, яким вони давали першество — пішли з вітром.

Та могло бути краще. Уявім собі, що наше революційне підпілля, подібно, як в Ірландії, мало благословенство старшої генерації, благословенство батьків, буквально і в переносному значенню. Уявім собі, що батько, син якого працює в підпіллі, дивиться вдома на свого сина і вдає, що нічого не знає. Жаль йому витискає сльози, проте крізь ці сльози син бачить гордість свого батька, який має такого сина. Ні, слів до цього не потрібно, це лише очі і душа говорить. На вулиці таким самим зором зустрічають його сусід, старенький священик, учитель, робітник, багатий і бідний. Вони зором благословлять його на небезпеку, але таку необхідну для волі нації. Так. З таким благословенством суспільності було б моральних заломань далеко менше. Безперечно, що були й в нас такі прекрасні батьки і матері. Були вони й є, та, на жаль, замало їх. Це вони і їх наслідки дотепер рятували честь українського народу. Це їх насліддя нині кривавляється за ці ідеали, за які ми на еміграції боремось тільки словами. Це вони осягнуть те, за що ми всі „сконсолідовани“ теж „боремось“, не раз завдаючи ім удари ногем в спину...

Пізнаймо істину, і вона визволить нас. Для доповнення порушеній теми слід бодай в коротких словах відповісти на питання: не вже дух матеріялізму, агностицизму і безвірства має місце серед інтелігенції тому, що вона так заподільво зачитувалась Карлом Марксом, чи може на це складались інші причини? Невже матеріялістичний дух ширився виключно з вини світської інтелігенції, чи може також з вини духовної інтелігенції, яка не зуміла цій течії загородити шляху?

Серед наших духовних осіб були і є чичимало таких, що вповні стоять на висоті своїх завдань. В них є сильна віра в Бога й віміння розумно її інтерпретувати перед вірними; в них є чесноти правдивих християн, і ці чесноти, іноді більше, ніж самі слова, вказують іншим на шлях, яким треба ступати. До них плине наша глибока пошана. Але це вони, може краще, ніж хто інший, знають, що не всі духовні особи стояли на цьому рівні, не всі своїми життєвими прикладами заохочували ін-

(Закінчення на ст. 23)

І. В-к

ЯКОЮ ДОРОГОЮ?

(До питання орієнтації)

Ми звикли до вчоращнього і образ завтрашнього, прийдешнього мимохіть уявляємо за аналогією минулого. Нам здається, що коли не чуємо гармат, не гудуть сирени, преса не публікує зведені про пересування фронтив, а політичні махлярі з Кремля роблять миролюбні жести, запевняючи про можливість співжиття двох світів — то в світі є спокій. Але дійсність інша.

Потсдамський мир не припинив другої світової війни, вона лише набрала інших форм. Так звана холодна війна, яка на окремих відтинках світового фронту стає гарячою, є продовженням того миру. І цього стану не змінюють миролюбні жести кремлівськихсановників, як не змінюють його і щирі намагання політиків Заходу, а зокрема Америки, уникнути війни. В нинішнім стані — ні війни, ні миру — тягнуться далі нитки, які ніби то обірвалися в Потсдамі.

Характеристичним для наших часів є те, що на національних проблемах, які не тільки не розв'язано, а ще більше заплутано в Потсдамі, увипуклюються напіннята між столицями світу, і з поліційних конфліктів, як то думалось про Корсю, виростають затяжні війни. Справжні, гарячі, нищівні. Сьогодні в спустошенні Кореї торгуються про долю полонених, а в той же час зорганізовані з 50.000 кулі дивізії, вишколені московськими інструкторами, наступають на столицю Ляос — складову частину Індокитайської Федерації. Йде бій за Індокитай, а потім приайде Індія, Малая й Бірма. Московська „Правда“ називає війська, які ведуть наступ „національно-визвольною армією“. Самий факт, що свою агресію комуністи змушені прикривати „національно-визвольним“ шильдом, багато про що говорить. Чому так? Бо національне визволення, ота правда народу на його землі, є провідним і вирішним фактором, без якого неможливий успіх. Це розуміють в Кремлі, тому й агресію прикрають шильдом національного визволення.

В самій многонаціональній советській імперії, під гегемонією „старшого ората“ — велико-го руського народу“, націоналізм є найбільшою небезпекою. Там не вгаває війна проти українського націоналізму. І то природно і закономірно, бо в Кремлі знають, що національна ідея була й є найбільшою загрозою для імперії, чи то з серпом і молотом, чи з хижим орлом. Проти націоналізму воюють і тут, на еміграції, явні й приховані комуністи, стараються проти нього виступити федералі-

ти, породжені імперськими слугами. І в тому нема нічого нового. Новим є тільки способи, засоби й техніки. А суть незмінна:

Здушисть, скалічить, отруйт!
Не лицарство, не перемога,
А тільки зрада, підшепт, їдь,
А тільки найніята отруя
Та куля, куплена за бруд.

Е. Маланюк

Учора в провідників українського націоналізму стріляли на бруках європейських столиць, сьогодні боротьба проти націоналізму ведеться іншими, досконалішими методами, бо ідеями його перейнята вся українська спільнота тут і в Україні. Внаслідок історичних подій, а в першу чергу завдяки власним національним силам, завдяки революційно-визвольній боротьбі, Україна вийшла на міжнародну арену і стала поруч 50-ти держав світу, як окрема держава в ОН. Цього ніхто не може заперечити. То справа інша, що при цьому становищі вона є і не є сувереною. Правно є, фактично — ні. Правно вільна, а в дійсності поневолена. Цей факт має свої негативи, як і свої позитиви. Такий стан чо-силив боротьбу проти української самостійності там в імперії і тут імперських слуг та приватних „добродій“. Там в Україні молоде покоління росте в свідомості, що Україна — окрема від Росії, бо ж валуєвське „не било і нет“ замінено на зовні формальне „була, є і буде“. В цьому небезпека для імперськості і тому так наполегливо ведеться наступ проти „була і є“, щоб завернути давнє „не било і нет“. Ту ж мету мають і придумані для нас на еміграції федералістичні партійки. За їх допомогою ті, що творили їх, хочут, фактичне „була і є“ замінити коли не повним „не було й нема“, то бодай половинчастим, щоб в майбутньому оте „є“ цілком перекреслити, або звузити, поділивши одну Україну на дві. Тим більше, що остання війна внесла нову формулу в політичну практику: дві Німеччини, дві Кореї, дві Австрії, два Індокитаї. Спочатку ділиться, а потім визволяється, щоб об'єднати. І все те ніби для народного добра, світової справедливості.

Дехто з наших політиків легітимного табору в докір революційно-визвольним силам часто, як найбільшу мудрість, говорять: „Ми не збираємося тут будувати Україну“. Ці люди забувають, що боротьба за Україну ведеться так само в Нью-Йорку, як і над Дніпром та в Карпатах, хоч остання і вирішальна фаза тієї боротьби буде вирішуватися у Львові і

Києві. Форми і способи тієї боротьби різні тут і там, а суть одна: хто буде господарем у Києві й Львові?

Тому, коли говоримо про наші шляхи до державно-політичної волі, не можемо забувати цього. Бо горе народові, провідники якого повірять на слово в привабливі гасла світової справедливості, занедбавши національну правду свого народу й узaleжнившi його майбутнє від міждержавного правосуддя. Николи поневолений народ не скидав з себе кайданів за приписами міжнародного права, бо право це тільки покликане регулювати наявні відносини, а не заперечувати їх.

Політичний світ завжди кермувався тільки власними інтересами і ніколи — визволенням інших. Це останнє, коли й входило в пляни, то тільки в тому випадку, коли воно послаблювало противну сторону і відкривало перспективи перемоги. Нинішні відносини нічого в цьому не змінюють. Демократичний світ тільки тоді добачив лихо „по тому боці“, коли воно стало дошкуляти, загрожувати йому, а не з гуманних чи якихось інших мотивів. Проте, відчувши небезпеку, кожний „по цьому боці“ по-своєму плянує свою участь у нинішньому напиненні. Французьких військ у Кореї майже немає, бо всі свої сили вона зосереджує вже кілька років в Індокитаї, а останнім часом в Африці — там, де загрожені інтереси Франції. В Кореї воюють з китайськими „добровольцями“ війська ОН, а проте ті, у чиїх то інтересах, не припиняють торгівлі з червоним Китаєм. Недавно прем'єр Індії Неру заявив, що його уряд має намір поширити торгівлю з Китаєм, бо не поділяє ухвали ОН про заборону постачати стратегічних матеріалів до цієї країни. Англійці за останній рік збільшили торгівлю з червоним Китаєм у десять, а за іншими підрахунками в сімнадцять разів, хоч запевняють, що стратегічних матеріалів не продають. На англійських гумових плантаціях в Малайї праця йде під військовою охороною від місцевих комуністів. Та це не перешкоджає значну частину випроцюваної гуми відправляти до червоного Китаю.

В цей напруженій час питання про нашу орієнтацію є кардинальним. Деякі наші публіцисти і політики, говорячи про визволення України, покладають всі надії на перемогу сил демократичного світу. Вони вважають, що вже внаслідок самої тої перемоги Україна буде визволена. Ми також хочемо перемоги демократичного світу, а проте покладати надії на те, що перемога над большевицькою Росією визволить нас — більше ніж хибно. В останній фазі нинішнього кон-

флікту кожна держава оборонятиме свої інтереси, а той, хто достосовуватиме до цих інтересів свої власні — або нічого не дістане, або в кращому разі дістане крихти з столу сильних світу цього.

Коли ж визволення народу іноді й приходить як вислід позалаштункової гри, комбінації, не оперте на чин самого визволюваного народу, — то воно завжди буває не тривке й легко втрачається. Маленька Фінляндія, яка мала на початку російського наступу 1939 р. тільки 10 дивізій (175.000 вояків), а пізніше 12 дивізій (200.000 вояків), не тільки стримала, але й завдала поразки незрівняно більшій російській армії. Росія тоді кинула на завоювання Фінляндії 40 піхотних дивізій з 3.000 танків і 2.500 літаків. А в березні місяці 1940 року Молотов заявив, що в тій війні СССР втратив біля 50.000 забитими і 160.000 пораненими. Після цієї спроби „визволити“ Фінляндію маршал Тимошенко сказав фінляндському військовому аташі: „Ми, росіяни, в цій тяжкій війні, під час якої фіні боролись як герої, багато чого навчилися.“

Фінляндія, яка своїми силами здобула собі волю, утримує свою незалежність і досі, не зважаючи на те, що кордони її починаються біля воріт Ленінграду. Польща ж, що дісталася свою незалежність з ласки творців Версальського договору, легко її втратила, і з суверенної держави стала губернією московського царства, за згодою її опікунів з Версалля. Філії зберегли свою незалежність навіть після другої світової війни, в якій стояли по боці переможених, бо провід маленької Фінляндії спирається на силу нації, на її дух і героїзм.

За останні роки ми багато дискутували про причини нашої бездережавності. Мені здається, що не буде помилковим твердження, що причини ці, коли не виключно, то вирішально лежать у тому, що в моменти великих історичних напруг ми орієнтувались головно не на себе, не на свою націю, а на сторонні сили.

Після смерті Хмельницького, орієнтація наших державних мужів то на одного, то на другого з воюючих між собою сусідів була чи не найбільшим лихом у нашому національному житті. Виговський, який орієнтувався на Польщу, завдавши поразки Москві під Конотопом, не утримався, бо проти нього висунуто другу орієнтацію. Юрко Хмельницький відновлює орієнтацію на Москву, воює з Польщею, але закінчує миром з Москвою. Наслідки того знані. Петро Дорошенко, енергійний, авторитетний і шанований серед козаків, ставши гетьманом за рекомендацією татарів, весь час бореться за об'єднання України, орієнтуючись на сусідів. І коли це об'єднання стає близьким і реальним, сусіди — Варшава і Петербург, розтинають Україну по

Дніпрі, приєднуючи до Московщини Київ. Війна не вгаває, приносить велике спустошення, і, хоч Дорошенка підтримує населення, — сторонні сили то з однієї, то з другої сторони, граючи на орієнтаціях, не допускають до об'єднання України.

Недооцінка сил власного народу, неспопуляризованість серед нього ідеї боротьби проти Москви і виключна орієнтація на Карла, були причиною поразки гетьмана Мазепи. У поразці наших визвольних змагань 1917-21 рр. одною з головних причин була орієнтація тодішніх провідників на Москву, які потім змінили орієнтацію на Берлін та Варшаву, уклавши з нею горезвісний договір. Трагедією тих часів було те, що люди, історія яких поставила у проводі нації, покладались на зовнішні сили, не приділяючи належної уваги своїм національним силам, які вибухнули мов вулькан, виразно домагаючись здійснення своїх національних, а з ними й соціальних ідеалів. Тому, як поетично висловився Є. Малаюк:

Прогаяли великі дні
Скалічені маленькі люди;
Заспинили в ганьбу і бруд
Велику віру — й на руїнах
Отарою мандрує люд,
Що мав зробити Україну.

Коли в політиці поневоленого народу є одна орієнтація, поневолювач неминуче створить другу, щоб викликати міжусобну громадянську війну. Внутрішня війна, підсичувана чужими силами, хоч і взаємно ворогуючими, є не в інтересах поневоленого народу.

Єдиною природньою, правдивою й чистою є орієнтація на свій народ і його національні інтереси. Тільки на базі такої орієнтації може бути вироблена правдива програма визволення, що гарантує від зрад, обману і розчарувань. Але орієнтуватись на сили своєї нації можуть лише ті, хто вірить в неї й поважає її, — справжні демократи, що все своє життя й діяльність зливають з інтересами свого народу.

Надія на уряд чужої держави і достосування до його політичної програми своєї визвольної програми ніколи не кінчается добром для поневоленої нації. Той, хто сходить на цей шлях, діючи ніби в національних інтересах, рано чи пізно, силою фактів стає проти інтересів своєї нації.

Однак, орієнтація на сили свого народу не відкидає допомоги і співдії з силами, які не мають прямого чи посереднього заінтересування в поборенні, чи обмежуванні нашої незалежності. Така орієнтація у формі взаємної співпраці для оборони загальної свободи, при рівному взаємозобов'язанні сторін — натуральна й бажана. Відкидаємо таку

орієнтацію, чи допомогу, за яку треба платити обмеженням свободи своєї нації, яка за гарними фразами приховує чийсь імперіалізм.

Орієнтуючись на сили своєї нації й скріплюючи її в усіх ділянках національного життя, — створюємо умови, при яких забезпечуємо собі рівнорядне становище зі своїм спільником. Тому не по дорозі нам сьогодні із „старшими братами“ і з їхніми концепціями Координаційного Центру, де вивищується „старшого брата“ супроти поневолених народів.

Це все речі не нові, їх доводиться пригадувати, бо часто чуємо від політиків, які надіються в'ехати на чужому возі до Києва, твердження, що мовляв, усі йдемо до однієї цілі, хоч різними дорогами. Люди, які так говорять, забувають, що різні дороги ведуть до різних цілей. Коли В. Доленко перед з'їздом своєї партії, яку організовується на американській землі для „захисту практичних і реальних інтересів українського селянства“, заявив в інтерв'ю, видрукованому в „Свободі“, що Україна завжди була „колискою європейського федералізму“, а українська нація тільки сьогодні стала цілком відокремлена від руської, — то після цього важко вірити в спільні цілі. В другому і третьому числах його журналу „Українська Земля“, виданому перед з'їздом в Нью-Йорку, в програмовій статті „Куди ми йдемо“ обвинувачується всі політичні сили Західної України в антисоборності (виняток становить лише розумна політика др. Кубійовича), підільну боротьбу проти німців називається „негрозумною й невигідною“, а найбліжче діється старенькому д-рові Баранові за „галічанство“, „протиправославність“ і „клерикалізм“ на тій підставі, що хтось десь в його присутності назвав Східну Україну „стихією“. Хочеться запитати лідерів „селянської партії“ „Куди йдете?“ Адже на тих самих нотах співає „Східняк“ свою федералістичну пісеньку, а зокрема один з його дописувачів, якийсь лікар, що з якихось причин перевівся з Київського Медичного Інституту на Медичний Факультет Львівського Університету зараз же після першої окупації Львова большевиками. Коли читаємо в інтерв'ю Доленка, що „ми не використовуємо належно сприяильної ситуації й марнуємо час... тепер помічається недооцінювання практичної динаміки і переоцінка формальних моментів“ і чуємо, що „президент еміграційного центру“ прислав привіт з'їздові і лідерові селянської партії — то хочеться запитати: куди думаете вести, якими дорогами? Чи не в „російський імперський парламент“, в якому, як твердить „Українська Земля“, „Велика Україна мала активне національне пред-

ставництво". Про яке національне представництво говориться? Коли його мала Велика Україна в імперії? Лідер Селянської Партії добре знає, що Україна ніколи не мала „національно-політичного представництва“ в імперському парламенті, бо й парламенту такого не було, а царська Державна Дума, про яку так тепло згадує „Українська Земля“, була лише пародією на парламент. Для кого їй під чий камертон це все співає офіціоз Селянської Партії?

Концепція власних сил, в яку не вірять і яку поборюють її противники, набуває значення саме тепер, коли конфлікт двох соціально-політичних систем іде послідовно і логічно до свого завершення. Є їй буде багато гарних слів та спокусливих гасел, якими пробуватимуть звернути нас на манівці, але, як сказав поет:

Прекрасні дива бродять по морях
І манять нас і закликають пікно,
Та що нам їхній бунтівний стиг,
Коли не стяг це нашої Вітчизни!

Під власними силами, як реальним політичним фактором, розуміємо всі національні сили, які вірять в Українську Державу й готові стати до бою за свою національну, а разом з нею вселюдську правду.

Перед цим згадувалося, як і чим кінчалися в нашему історичному минулому орієнтації на когось. Року 1648 Хмельницький почав повстання. Польща тоді була досить сильною державою. Хмельницький розпочав повстання в найгірших, з погляду революційної стратегії, обставинах, а проте воно перетворилось в національну революцію. Де причини успіху? Їх треба шукати передусім в орієнтації на сили свого народу і в наявності політичного осередку — Запоріжжя, навколо якого, як кристалізаційного центру, стала вся нація. Роль Запоріжжя в майбутньому всенародному зриці має відіграти міцна політично-революційна організація. Дехто скаже, що тепер, мовляв, інші часи, що тоді було легше. Тим відповідаємо, що й люди стали інші в Україні, а наш ворог в Кремлі силою своєї дії в обороні Імперії створює ґрунт, родить спротив народу, який революційно-політичне підпілля унапрямлює, щоб у відповідний час нація стала до всенародного бою.

Ми були свідками, а дехто й учасниками затяжної дискусії навколо УПА. В цій дискусії зударялися дві протилежні політичні концепції. Одна послідовно обстоювала позиції, за якими тільки орієнтація на сили нації, що у вирі другої світової війни породила УПА навколо політичної організації, — гарантує нам національне й соціальне визволення. Друга, що не вірить у сили нації, запере-

чувала революційно-визвольну концепцію, а в основу визволення клала лігітимні підстави, узaleжнюючи визволення від міжнародних сил — ОН. Коротко: в українському політичному житті боряться дві концепції: власних сил — національно-революційна і друга, що узaleжнює визволення від кон'юнктури, війни і розгрому в ній московського окупанта. Сьогоднішній уклад українських політичних сил, отих численних партій, не віddзеркалює укладу завтрашнього. Генеральною лінією українського політичного поділу в останній фазі буде орієнтація одних на сили нації, а других — на чужі сили, узaleжнення її достосування до їхньої політики нашого визволення. Одні покладатимуть надії на чиєсь визволення, або інтервенцію, другі — на сили народу, навколо яких об'єднається нація в національно-визвольній революції і стане до відкритого бою проти російсько-більшевицької окупації.

Дехто з наших політичних діячів ще три роки тому, заступаючи легітимістичну концепцію визволення, твердив, що наступна війна триватиме кілька годин. Одна атомова бомба на Москву — і комунізм розпадеться. Тепер ці твердження смішні, а проте надії наших політиків з легітимного табору на визволення чиїмось руками — залишились. В кінці минулого року „Свобода“ вмістила була замітку під заголовком: „О. Бойдуник про пляні на майбутнє“. В цій замітці сказано: „Передумовою обняття влади Українською Національною Радою на випадок переможного походу для привернення суверенності Української Держави з 1917-18 рр. — це об'єднання українських дипломатичних сил за кордоном України під проводом Української Національної Ради і створення бойового фронту на українських землях з дотеперішніх двох необ'єднаних ще бойових напрямків, а саме: з підпільно-революційного, що діє потайки, і збройної сили, що виступає відкрито під назвою Української Повстанської Армії (УПА)“.

„Чийсь“ переможний похід розчистить дорогу від окупантів, а Національна Рада, об'єднавши політиків і дипломатів, прийде, об'їмів владу і створить дієвий фронт з ще необ'єднаних напрямків. Про необ'єднані боєві напрямки не будемо говорити. Це твердження показує, як визнали деякі політики УПА. Як бачимо, в цій заявлі виразно узaleжнено обняття Національною Радою влади від чийогось переможного походу. Не думаю, щоб ті, які говорять про цей похід, вірили, що зроблять його українці, розкидані на еміграції. Очевидно, мається на увазі, що переможно йтиме хтось інший, а політики з УНРади їхатимуть на возі, щоб „обняти владу“. Орієнта-

Н. Ю. Олекко

ГАДАТИ ЧИ ДІЯТИ?

Вже три місяці Сталіна немає. Вся преса демократичного світу, урядові й політичні кола, просто люди з народніх мас з неослаблім інтересом обговорюють і шукають відповіді на питання: „що там буде далі?“ Це зрозуміло з огляду на ту роля, яку відіграє політика Кремля не тільки в житті цілого світу, а й справду в житті кожної людини. Можна зрозуміти також і той досить поважний діапазон, що його доводиться зустрічати у відповідях на це питання, — від твердження, що нічого не змінюється, до пророцтв майже негайногомо самознищення кремлівських сатрапів. Така кричуща протилежність поглядів в оцінці сучасного становища є вислідом не лише того, що сам по собі СССР представляється дуже складним явищем, в аналізі якого не можна користатися звичайними категоріями визначення, а й тим, що через довшу ізоляцію СССР і недостатню обізнаність як з ним, так і, головно, з своєрідністю процесів, які відбуваються в тамтешньому суспільстві, всім доводиться розв'язувати рівняння з декількома невідомими.

(Докінчення з стор. 9) ЯКОЮ ДОРОГОЮ?

ція на чужий переможний похід завжди на перше місце ставить питання влади, а не боротьбу і працю для визволення.

Деяких наших політиків вабить візія в'їзду Хмельницького на білому коні в Київ, але при цьому вони забувають про те, що було перед в'їздом. Хмельницький, завдавши полякам три поразки, розгромивши їх під Жовтими Водами та Пилиавцями, і сам належно не оцінив величини того діла, якого доконав з участю всього народу. В'їзд його до Києва справді був тріумфальним. Але велич того в'їзду підготовано не за лаштунками, а в боях і перемогах над ворогом. Хто думає в'їздити в Київ в обозі переможця, а не готується до тяжкої і впертої боротьби, той не допомагає їй ні тепер, ні в майбутньому.

Визволення України прийде тільки тоді, коли всі національні сили, об'єднані національною ідеєю у визвольній революції, зметуть московсько-большевицьке панування й утвердять в Києві й Львові суворенну владу українського народу.

Зовнішні події й боротьба світу проти большевизму, якої не припиняла Українська Нація, можуть лише облегшити і, без сумніву, облегшать цей процес.

Все це можемо зрозуміти, але одне аж ніяк не вкладається в голові: як могло статися, що така подія зродила лише питання, — що там буде, і майже не примусила застановитися над питанням, що тут робити. Правда, в урядових колах провідних демократичних держав продекларовано не послабляти, в обличчі смерті Сталіна, заплянованих оборонних заходів. Але треба розглядати це не як курс, породжений цею подією, а як бажання застерегтися від можливого послаблення зусиль з боку тих, що всюди шукають причин для самозаспокоєння і виправдання своєї неохоти до напруження, з яким пов'язані ті оборонні заходи. Смерть Сталіна, в таких умовах, дуже легко могла стати їм до послуг. Але поза тими урядовими деклараціями фактично нічого немає. І що найбільш впадає в очі, так це те, що наша еміграція, та й не тільки наша, яка, здавалося б, в першу чергу повинна була поставити перед собою питання, — що тепер робити, обійшла його, в суті речі, мовчанкою. На відповіді Абрамовича, що він її дав на кількаденній нараді російської еміграції, присвячений оцінці нового становища, можна не зупинятися, бо його відповідь фактично зводилася до того, що нічого не треба робити. На його думку, диктатура може завалитися лише у висліді военної поразки, а тому, мовляв, треба чекати на війну. У нього, правда, не вистачило відваги зробити логічний висновок з цієї тези, а саме, що в цілях знищення диктатури еміграція мусить робити все можливе, щоб прискорити збройний зудар, але в усікому разі поза війною немає місця процесам, які б вели до завалення існуючої системи, а тому немає місця і якимсь непов'язаним з нею плянам.

На фоні такої незрозумілої і нічим не виправданої реакції еміграції на подію, якої так довго чекали, надаючи їй великого значення, бо ще пів року тому всі були однозідні в оцінці вирішальної ролі Сталіна в усюму тому, що пов'язано з поняттям комунізму сучасності і його акцією. І, найбільш вражає, що організовані політичні кола ще й досі не знайшли потрібним офіційно закомунікувати оцінку теперішнього становища та зорієнтувати своєї політичної лінії в ньому, і серед них навіть такі, які мають усі підстави відносити себе до категорії революційних чинників. Чейже динамічність — одна з найсуттєвіших ознак живого політичного організму на відміну від окремої політично-думаючої лю-

дини, яка свою позицію може обмежити лише оцінкою.

Причин такого подивугідного становища чимало, і тут не місце над ними застановлятися. Серед них не абияку ролю відіграє майже повна абсорбція політичної волі наших середовищ акцією виборення української національно-державної ідеї в політичному світі. З часом ця емісарська функція поступово трансформує цілісні і комплексні політичні тіла, перетворюючи їх в організації ад гок, або, як у нас звикли казати, в „амбасади“. На тлі того завдання організування і переведення політичних процесів в народних масах заступається службовою функцією, що розгортається на сторонньому політичному форумі. А звідси постає своєрідна „концепція“ неможливості безпосередньої дії серед народних мас, обмеженості ролі еміграції, умовності поняття революційності в тутешніх обставинах політичної акції і т. п. Як на момент нібито безспірного виправдання того, посилаються на умовини життя людності під советами, що виключають можливість будьякого організування спротиву, при чому дехто йде в цьому так далеко, що не тільки втрачає перспективу політичної чинності народних мас, а й доводить до логічного абсурду саму ідею революції. Коли в країні вільні умови політичного думання і організування, тоді революція, як шлях політичної дії і вияву волі населення, не може мати місця взагалі. Вона має свої коріння якраз у безправному становищі народу, при системі політичного утиску і терору. Отже, теперішнє становище в ССР не тільки не виключає революції, а робить її єдино-можливим шляхом звільнення. Заперечення цього було б рівнозначним відмові від істини, що людина ніколи не може втратити стремлення до волі. Або треба пристати до концепції Абрамовича, — тотальної війни, тотальної руїни і тотального знищення народу.

Цього доводити не треба, особливо тим, хто стоїть на революційних позиціях. Отже, революція, і в тому аспекті ми повинні підходити до події, що сталася в ССР. Тому питання має стояти так: чи сиряє ця подія тій цілі і в якому напрямку повинна йти революційна дія, щоб у найбільшій мірі скористатися з неї? і тоді всі аналізи того, що повинно статися в Кремлі і в партії, будуть **не окресленням** того процесу, який має принести розв'язку, а **усвідомленням** тої ситуації, в якій буде проходити революційна дія.

Коли ми кажемо „революційна дія“, ми розуміємо в першу чергу усунення одного непорозуміння, яке, на жаль, дуже часто зустрічається. Багато людей розуміє під ре-

волюцією те, що фактично є завершуючим актом. Для них революція — це бої на вулицях, барикади, заарештування уряду й урядових чинників, здобуття урядових приміщень і т. д. Це абсолютно неправильне. Такої форми набуває революційна дія, та її то незавжди, лише в своїй кульмінаційній точці. Революція починається вже тоді, коли не злочинці, а більші чи менші маси людності **свідомо** порушують існуючі правні норми, коли вони свідомо роблять щось на шкоду урядові і діючому правопорядку. Вже в тому ми повинні бачити не політичну боротьбу в межах наявного права, а відмову уряду бути творцем правної регламентації. Іншими словами, урядові відмовляються в праві бути урядом. А це найстотніша риса революції. В політичному лексиконі ми, поруч з революцією, маємо такі терміни, як революційні заворушення і заколоти, політичні страйки і саботажі, народні бунти і спротиви, і все це має бути віднесено до революційної дії, як рівнож і політична підготовка до того роду протестів.

В тому обсязі і повинно братися поняття революційної дії, і тоді питання, — чи можлива там революція, що стоїть у центрі уваги цілої еміграції, стане в зовсім іншому світлі. Ясно, що відповідь буде негативна, якщо думати при тому про можливості завершуючого етапу революції вже зараз, бо він, як правило, приходить „дев'ятим валом“, після непередніх революційних хвиль. І цілком інакше стане питання, якщо говорити про початкові виявлення революційної волі і про підготовлення тих виявів, а серед засобів підготовки думати і про пропаганду. Тому, хто хотів би це заперечити, довелося б поставити під сумнів і ту пропаганду, що йде звідси, бо вона, як і кожна пропаганда, стремить не до того, щоб людина набрала інших думок, але щоб ті думки визначали її поступування. Кінцевою ціллю пропаганди є людська чинність, а не пасивне накопичення нових уявлень.

З тим модусом нам і належить підійти до нової ситуації в ССР, і тоді у нас саме питання, — що має статися, — набуде іншого трактування: що на часі зробити? Революціонер підходить до подій не в їх самостійному значенні, а в їх ролі для його власного пляну. Тому часто події, які самі по собі здаються епізодами, стають зворотними ланцюками цілого революційного процесу. Таку ролю відіграли вреволюції 1905 року селянські заворушення 1902 року у Харківській і Полтавській губерніях, страйки на Обухівському заводі і фабриках Морозова, в революції 1917 року — розстріл робочих на Лен-

ських копальнях золота в 1912 році і т. п. Самі ці події прийшли й минулися, не залишили змін, але вони в організуванні революційного процесу обумовили виникнення цілого ряду нових подій, які й привели до завершального акту. А це тому, що ті зворотні події були органічним виявом стану суспільно-політичних відносин і через те спричинювалися до створення відповідного психологочного фону сприйняття певних ідей.

Так і смерть Сталіна може і повинна породити події, що стануть зворотними точками. Найбільші зміни будуть, і справа лежить в тому, чи зрозуміємо ми вагу тих подій і чи зуміємо дати їм належне місце в плянах розгорнення революційної дії. Нам уже не раз доводилося писати в українській пресі про природу кризи компартії, і повернутися до того зараз не будемо. Ми стверджуємо, що з протиріччя між реальними умовинами та можливостями роботи на всіх відтинках господарського і громадського життя під советами, з одного боку, і вимогами та плянами Кремля — з другого, постають все зростаючі конфлікти. Перетворення Сталіна на якусь вищу істоту, творця істини, ставало конечним, бо походило з потреби мати силу, яка б виключала фіксацію того конфлікту в свідомості комуністичних відпоручників і їх критичного ставлення до вимог. Маленков може перебрати на себе сталінські пости, але він не може відразу стати отою „надлюдиною“, „абсолютом“, яким, у висліді довгого процесу, став Сталін. Конфлікти неминуче почнуть кристалізуватися, виявляючися назовні, роздиратимуть партію та цілу систему і проводити її до стану маразму.

Це одна з площин розміщення революційної дії. В її пляні — поглиблення тих конфліктів. Чи можливе це? Без сумніву, так! Для того треба підсилити звучання дійсності, щоб поглибити прірву між нею і вимогами. Дозволимо собі навести один з багатьох заходів в тій цілі. Хто не знає, що одним з проявів тих конфліктів було фальшивання звітних матеріалів, які йшли від установ і підприємств? На боротьбі з цим, як одною з основних небезпек, настоював і 19-ий з'їзд партії. Хто не знає також, що отого, кажучи просто, обдурування комуністи-керівники підприємств не змогли б здійснити, як би ім не допомагав у тому їх апарат, в масі своїй зложений з позапартійних фахівців. Створювався своєрідний „блок комуністів з безпартійними“ в захисті інтересів своєї установи, звернений проти надмірних вимог Кремля.

Усім відомо також, що розгром партії в 1937-38 рр. глибоко захопив і позапартійних фахівців. Як правило, за кожним заарештована-

ним комуністом тягнулася низка „спеців“ з його найближчого оточення. Наука та не проїшла даремно. Широко закроєна чистка партапарату іде й зараз, а прикрашення та приховання дійсності є одним з моментів обвинувачення. В світлі того постає питання, чи не можливо сьогодні послабити отої діловий „блок“ безпартійних з комуністами, унеможливити або бодай утруднити їм злагіднення згаданого конфлікту. На це фахівців, з одного боку, управлює проголошення Кремлем боротьби з того роду явищами, а з другого — штовхає інстинкт самозбереження. Створені тепер умовини унеможливлюють для комуніста-командира адміністративним тиском реагувати на нову позу фахівця.

Якби така акція була розгорнута, то поза всяким сумнівом це привело б до поглиблення конфліктів, до підсилення кризи комунізму, до загострення партійних напружень, до упаявлення розкладу. А в цілості, це був би поважний крок уперед в створенні революційної ситуації, в підготові самої революції, чому і сама акція ставала б по суті революційною дією.

Або візьмімо такий момент: нова влада з особливим підкресленням закликала людність не піддаватися паніці. Вже самий по собі цей факт свідчить, що влада відчуває з цього боку небезпеку. Одного цього мало б бути достатньо, щоб зосередити увагу на тих можливостях, які відкриває того роду реакція населення на зміну влади для цілей підготовки революції. Питання окреслюється чітко: що можна зробити для зорганізування хаосу? Ми свідомі того, що для багатьох, далеких від революційного думання, не тільки ідея хаосу, а й саме сполучення слів „організування“ і „хаос“ будуть здаватися дикими. Але для кожного, хто глибше застосовується над суттю революційних процесів, таке поняття має свій сенс і важливе значення. Революцію, як політично-окреслену і свідомо-пляновану акцію, веде, особливо на перших кроках, організована меншість, яка вже в ході самої революції включає в своє цілеспрямоване річище дедалі більші маси народу. Але й включення тих мас людності, і успіх самої революції вимагає того, щоб уже ті перші кроки мали резонанс в населенні, або, і це краще, щоб вони самі виникали на тлі дієвого наставлення мас. І резонанс революційних акцій в глибоких шарах населення, і народні заворушення, якщо вони передують революційному чинові, цілком природно, мають неорганізований, навіть хаотичний характер. Формує і спрямовує цей хаотичний вияв народного протесту вже окреслений революційно-політичний рух.

Відмічаючи це, треба з особливим притиском підкреслити, що в цій стадії чинність по-

винна мати здебільшого дрібно-груповий, або, до певної міри, індивідуальний характер, а в підложці її криються вузькі і навіть егоїстичні мотиви.

Отже, знаючи, як бойтися Кремль спонтанного вияву народного протесту під час переломового моменту, або „паніки“, за їх окресленням, знаючи, якої природньої форми набувають того роду хвилі народного неспокою, як рівнож і значення їх для справи революції, — вказаним було б застановитися над тим, чи можна впливати на виникнення тих заворушень, сприяти повстанню того становища, коли у влади послаблюється можливості керівництва, коли до певної міри паралізується сила примусу. Відповідь на це треба шукати в становищі самого населення і його реакції в подібних випадках.

Темі — що собою являє підсоветська людина — наша преса, цілком зрозуміло, присвятила чималий уваги. Не будемо зараз на тому застановлятися. Відзначимо лише, і в тому сходяться всі автори, що в тих страшних умовинах, боротьба за існування набула надзвичайно загострених форм, що у людей глибоко закоренилась зневіра до влади, в якій вони бачать не захисника їх інтересів, а носія небезпеки, що людина звикла покладатися лише на себе, на своє вміння переборювати життєві труднощі або виминати їх. В такому зосередженні уваги на своєму особистому житті, в послабленні звичайних міжлюдських зв'язків, в утраті почанні і логічності в зносинах між собою, дехто бачить неможливість підняти маси до революції. Не будемо зараз говорити про неправильність такого висновку, що походить з відокремлення одного явища від цілого комплексу, в складі якого воно діє. Хочемо, навпаки підкреслити, що наведені тут риси якраз обумовлюють легко повстання отого громадського неспокою, вияву недовір'я до влади, масової чинності не в пляні уряду і т. ін., що большевики називають панікою і чого вони так бояться, справедливо добачаючи в тому можливість переходу до більш окrestенного протесту, до боротьби за звільнення. Навчена гірким досвідом, підсоветська людина знає, що кожна подія в ССР може спричинитися до перебоїв в роботі понад всяку міру централізованого й бюрократизованого апарату, і це негайно відб'ється в першу чергу на забезпечені конечних побутових умовин. Тому вона надзвичайно чутлива до кожної такого роду небезпеки і негайно вдається до актів самопрятування. Вона може, навіть, не вірити, що, скажемо, забракне продуктів, і все ж „на всякий випадок“, піде купити собі „про запас“ лантух картоплі, декілько кілограмів борошна тощо, вибере для тоЯ цілі з щадничої каси гроші, що їх відкладала на придбання уб-

рання, з побоювання залишитися позаду, виявити чималий ажотаж у переведенні всього того. І так діятимуть не одиниці, а велика кількість людей в більшій або меншій ступені. Від того акція людини в вузько-особистому інтересі перетворюється в масову дію, в якесь нібито організоване явище, яке вже фактом свого існування спричиняється до дійсного розвалу постачання, що в свою чергу втягує в орбіту того явища вже всіх, підсилює ажотаж і вправдує в очах населення їх запобіжні заходи. Хто не пригадує того роду реакції населення на події останніх 25 років? Хто не замислювався поважно над тим, що довелось спостерігати в перший же день війни з німцями, з фінами, або в т. зв. „кіровські дні“?

Повторюємо, що ми не збираємося тут подавати розгорнені плани організування людності до дії. Наводимо лише, як приклад, окремі форми реакції населення на політичні дії, реакції не тільки цілком можливої в існуючих там умовинах, а й природно постаючої з тих умовин. А головне, реакції, яка дошкільно б'є по системі, сприяє визріванню революційної ситуації. Тому всі тверджені про неможливість будь-що зробити в теперішній підсоветській дійсності для справи організування мас на самостійну боротьбу за визволення — є безпідставні.

Але в зв'язку з тим постає два питання: чи може еміграція щося зробити в спріві підготові і покликання мас до дії і чи можуть тепер постати й утриматись організовані політичні сили, політичне підпілля, що безнього ніяка того роду чинність мас не переросте в революцію? Шодо першого, то одним засобом дії для того буде й буде агітація і пропаганда. Багато разів доводилося чути і читати, що теперішня еміграція не має, мовляв, тих можливостей, що мала колишня. Тоді еміграція утримувала зв'язки з своїми народами, пересилала підпільну агітаційну літературу, посыпала сама і приймала у себе політичних емісарів підпілля. Тепер це неможливе. Але невірно, що еміграція в нових умовинах неспроможна виконувати ту свою роль. Змінилися умовини, але змінилися і потреби, і засоби. Триматися за старе, це значить не розуміти нового, це було б рівнозначне з твердженням, що ЗДА, наприклад, не можуть воювати, бо не мають кінноти. Поперше, до якої цілі прямувала колишня пропаганда? Й треба було відкрити очі населенню на дійсні причини його тяжкого життя. Не треба доводити, що тепер це абсолютно непотрібне, бо ніколи ще людина так глибоко не розуміла залежності своєї долі від політичних умовин, як тепер в ССР. А потім, до чого зводилося обслуговування населення підпільною літературою? Декілька примір-

В. Трембіцький

РІВНОУПРАВНЕННЯ УКРАЇНИ

Під таким заголовком в „Роботніку польському“ уміщено статтю д-ра Ф. Гросса, професора Нью-Йоркського університету.

На початку статті автор заторкує питання розв'язки майбутності Сходу Європи і в ньому шукає місця для України, яка, на його думку, не мала ще можливості вижити власним державним життям і тому таке сильне бажання українців відзискати свою власну суверенну державу. Має вповні рацію проф. Ф. Гросс, що Україна змагає до свого державного життя.

В дальших своїх висновках проф. Ф. Гросс пише: „Розв'язань міжнародних не дається відділити від проблем внутрішньої політики. Не підлягає сумніву, що перемога поміркованих і демократичних кіл в українській суспільності, означатиме перемогу загальної орієнтації в співпраці й порозумінні народів. Перемога крайніх націоналістів — буде ворожбою нових труднощів і забурень в цьому нещасливому куті світу. В певних поміркованих українських колах відзываються сильні голоси за порозумінням з сусідами“.

Проф. Ф. Гросс вважає, що на це вказують досвіди німецької та совєтської окупації. Тому для мирної розв'язки української проблеми з українського боку повинні говорити не націоналістичні кола України, а демократичні, як більш сприємливі для сусідів України та Заходу взагалі.

Як видно із статті проф. Ф. Гросса, автор її дещо ознайомлений з українськими внутрішньополітичними відносинами, але в тому знанні бракує найістотнішої речі, —

(Закінчення з ст. 13) ГАДАТИ ЧИ ДІЯТИ?

ників тих видань попадало до рук одного з учасників підпілля і читалось та обговорювалось потім на політично-освітніх конспіративних гуртках. До мас, в дійсному розумінні того слова, вони ніколи і не доходили інакше, як в агітаційній роботі членів тих гуртків і підпілля, знову ж в обмеженому колі людей. В яке порівняння з цим можуть іти ті можливості, що їх відкриває в тій роботі радіо при належній постановці радіопропаганди!

Щодо можливості існування зорганізованого політичного підпілля, то свою десятирічною боротьбою революційна ОУН відповіла, що це питання взагалі не має місця.

Отже політична еміграція всіх народів ніколи не буде мати виправдання, якщо вона в такий відповідальний момент, який постав зі смертю Сталіна, не найде у себе зрозуміння і сили для безпосередньої революційної дії.

глибокого розуміння як населення України, так її еміграції щодо взаємовідношення цих двох сторін, коли взяти це історично та під сучасний момент.

Проф. Ф. Гросс боїться, що з евентуальним приходом до влади в Україні безкомпромісних сил (у нього правих) виринули б іще більші труднощі в питанні запровадження мирного співжиття між Україною та її сусідами. І тому радить для розв'язки української проблеми в проводі України мати по-мірковані кола, сперті на демократичному способі розв'язки міжсусідських спорів.

Коли говорити про порозуміння чи добру волю до встановлення добросусідських взаємин між Україною та її сумежними державами, то саме з націоналістичного боку такі, не то способи, а дійсно мирні відносини були (коли йде про факти з Краю) в 1943-46 рр., коли то польське збройне підпілля, т. зв. Армія Крайова, підтримувала боротьбу Української Повстанської Армії проти спільногоЯ ворога — Росії. Такі самі факти існували на відтинку українсько-мадярському, українсько-словачькому і навіть українсько-румунському. Довгі роки існувало та існує нині братерство спільних інтересів України з Білоруссю, Литвою, Словаччиною, Угорщиною, з хорватами та іншими народами, які на терені своїх земель разом з вояками УПА проливали кров за обопільну свободу. Усе це співжиття записане не диспутами, а спільною боротьбою за краще майбутнє цих народів.

Коли стаття проф. Ф. Гросса попала на шпальти польської преси, яка є проти основних засад справжнього чесного порозуміння з Україною, це викликає підозріння, що пропоноване проф. Гросом порозуміння повинно статись коштом віддання 7 мільйонів українців Західної України майбутній Польщі, 600 тисяч українців Закарпаття — чехам, 1.200.000 українців Буковини та Басарабії — Румунії, а 35 мільйонів українців Центральної України та Кубані могли б встановити власну державу або з'єднатися федеративно з майбутньою Росією, як якась собі там автономна країна.

Цікаво, що сказав би проф. Гросові міністер Доллес, або раніше Ечісон, коли б для остаточного замирення Америки з Росією, чи Японією, проф. Грос запропонував віддати Росії Аляску, а Японії — Курилі чи Гаваї. Чи в очах проф. Гросса ті люди, які б не хотіли піти на такі пожертві задля миру, теж належали б до категорії „скрайньо правих крил“, і теж не заслуговують на попертя західного демократичного світу?

Відколи недемократизмом називається оборона своїх, не чужих земель, де цей народ споконвіку жив і нині живе? А може б краще було проф. Гроссові засудити саме ці „демократичні“ у нього кола наших сусідів, які в своїм націонал-імперіалізмі домагаються від української націоналістичної групи одної третьої нашої національної території. Як можуть схилятись до переговорів про співпрацю українські націоналісти із деякими своїми сусідами, коли ці сусіди не хочуть визнати, що земля, яку заселяють 40 млн. українців, належить їм одним, вони мають і повинні на ній господарити, а не „демократичні“ сусіди. Доки не прийде в наших сусідів до голосу така верства суспільства, яка буде українців вважати за господарів своєї землі, доти ледве чи будуть можливими переговори про співпрацю з сусідами. Не українська вина в цьому, а тих сусідів, що під „демократизмом“ приховують свій імперіалізм.

Цікаво, чи проф. Гросс хотів би співпрацювати з другим таким самим, як він, науковцем, ціллю якого було б використати знання проф. Гросса для себе, його зробити своїм слугою? Чи було б це демократична співпраця двох рівних партнерів?

Тому треба проф. Гроссові знати, що націоналістичні кола України співпрацюють і можуть співпрацювати з усіми тими народами Європи, які визнають нас, українців, за націю і не заперечують нашого права жити державним життям на власній землі. Союзниками України є нині вісім народів Східного Европи-ССР, союзниками України в Європі є ті народи, які мають такі самі бажання як українці: скинути з себе ярмо окупанта і жити господарями власної землі, абстрагуючи від того, чи та суверенність України буде така формою, як ЗДА, чи як Англії, Швеції чи інших держав Європи. Форма і способи організації державного життя то є справою кожного народу і кожний вибере таку, яка найкраще відповідає нації та охороняє її від зазіхань „демократичних“ чи недемократичних сусідів. Хто не хоче розуміти цих елементарних засад демократії, той є далекий від неї.

Оце була б одна сторона медалі. А тепер друга:

У проф. Гросса заслуговують підтримки ті кола української політичної еміграції, які єедуть розмови чи прямують до порозуміння. Так, деякі наші люди взялися, помимо такого поганого успосіблення наших сусідів, до української справи, за переговори чи дискусії, і з того виходить покищо велике фіяско. Про це знає кожний українець на чужині. Проф. Гросс повинен знати, що перед українськими силами стоїть ясна в цьому аспекті програма: Суверенна Соборна Українська Держава. В українському внутрішньому по-

літичному житті люди можуть мати різні погляди на справу майбутнього державного устрою України, однак спільна була, є і буде політика відношення до наших національних та територіальних домагань, і в усікому випадку проф. Гросс мабуть буде мати ще більше клопотів з очеркненням демократичності чи сприємливості тої чи іншої політичної групи. В порівнянні до наших сусідів, усі вимоги всіх політичних таборів України є такі мінімальні, що нікуди далі поступати. Україна хоче лише зберегти те, що нині ще має, і не експанзує на чужі землі та волю її сусідів.

Коли йде про майбутні взаємини з сусідами, то Україні немає чого шукати ні в „федерації“, яку тут плянують російці-єдинонеділимці, ні в т.зв. Межимор'ї, де Польща мала б вести провідну роль, як центральна країна, спираючися на її великороджавності Ягайлонської доби, з наміром рятувати своє великороджавне минуле, яке в історії українського, білоруського і литовського народів записане чорними картинаами поневолення та визиску. На це жадне політичне угрупування не може погодитись.

Україна — це частина східнього середземномор'я, країна чорноморського простору і тут її місце. Росія — країна півночі та Євразії й там хай шукає вона собі спільніків майбутньої регіональної федерації. Польща — країна, що лежить на осі Гданськ-Дунай-Тріест, хай в тому просторі центральної Європи шукає собі місце для межиморського з'єднання проти германського „дранг“ на Схід.

А Україна сама собі знайде місце в Європі, так, щоб її та її союзникам було добре й вигідно.

Сорок мільйонів українців не потребують опікунів ні від заходу, ні від півночі. Редактори „Роботника Польського“, вміщуючи статтю проф. Гросса, мабуть думали показати, що Польща бажає нині справедливого миру і одинока є творцем федеративних спільнот, т.зв. межимор'я на Сході Європи. Ні! Усі народи Східної Європи хочуть миру і бажають нових форм співжиття, опертих на базі міжнародної справедливості та демократії. Але ці методи можуть бути застосовані лише тоді, коли інші сумежні народи для цих поневолених націй будуть не на словах, а на ділі демократичними у відношенні до всіх поневолених Росією народів.

Як фальшиво та облудно розуміють рівноуправлення України після засад проф. Гросса поляки, які передруковали його статтю, показує такий факт: Польський проурядовий щоденник „Нови Свят“, що стоїть на позиціях еміграційного уряду в Лондоні, за дозволом редакції „Роботника Польського“ передрукував на сторінках своєї газети статтю проф. Гросса

До джерел державницької думки

ЕТИЧНІ Й ПОЛІТИЧНІ ЗАСАДИ "ІСТОРІЇ РУСІВ"

О. Огоблин

„Я на сторожі коло їх
Поставлю Слово.”

Т. Шевченко

Понад сто років тому в Москві, горливою працею українського вченого, був увічнений у друкові твір „Українського Тіта Лівія“ (за виразом П. Куліша)(1), що його значення в історії українського національного самопізнання важко перецінити. „Ні одна книга, — каже проф. Дмитро Дорошенко, — не мала у свій час такого впливу на розвиток української національної думки, як „Кобзар“ Шевченка... та „Історія Русів“, що була надрукована О. Бодянським в 1846 році(2).

Відтоді славнозвісна „Історія Русів“ або Малої Росії архієпископа білоруського Георгія Кониського(3), що років двадцять перед тим з'явилася серед українського громадянства, стала здобутком українського народу й цілого культурного світу. Мінялися часи, мінялися люди, мінялися політичні ідеології, літературні смаки, багато колись дуже популярних книг перетворилися лише на бібліотечні

(Закінчення з ст. 15) РІВНОУПРАВНЕННЯ УКРАЇНИ

і зараз біля неї вмістив другу, інформативного порядку статтю, п. з. „Десять років витривалої праці Союзу Полуднево-Східніх Земель Річи-посполитої“, тобто подав звідомлення з діяльності цієї організації, яка претендує на включення Західної України до нової майбутньої Польщі. Зроблено це спрітно. Проф. Гросс розважає про рівноуправнення, а редакція своєю статтею унаочнюю, вказує, яким воно, на її думку, мало б бути. Говорім про урівноуправнення, а домагаймося поневолення частини України.

Ясно, що в таких обставинах неможлива будь-яка чесна, позитивна дискусія про зближення українців із деякими їх сусідами, але треба вірити, що ці „корейські“ переговори про замирення мусять скінчитися, для якої б сторони українського політичного співробітництва не було це фієском. Бо коли хтось вважає пертрактації за час передишкі та ошукування, так тоді ясно, що такі розмови до нічого путнього довести не можуть, бо вони не злагоджують, а ускладнюють відносини. Про те знають усі політичні кола як українців, так і поляків, росіян та чехів. Українці, з'єднані одною ідеєю, певні того, що ніяке політичне угрупування не піде проти своїх святих та справедливих домогонь.

шифри. „Історія Русів“ не вмерла. Вона пережила всіх своїх попередників і багатьох сучасників та наступників. Більш того. Соту річницю свого друкованого народження вона зустріла в повній силі віку, в незламній моці свого ідейного впливу. Ніхто не скаже, що вона за сто літ мало пережила, або мало втратила. Вона втратила своє значення як історичне джерело, вона загубила свою репутацію, як історичний твір, не від одного дослідника почула вона зневажливе називисько — „історичний памфлет“ (4) (або трохи краще — „публіцистичний твір“), вона почала втрачати свою славу, як твір літературний, і деякі дослідники вже скаржаться на її літературно-стилістичні недоліки(5). Вона „втратила“ його автора, бо всі кандидати на авторство, які зступали Григорія Кониського, так само один по одному відходили в небуття(6). І після сотої річниці свого друкованого існування „Історія Русів“ залишається в нашій історіографії, як твір без автора.

Не кажемо вже про те, скільки втрачено за цей час рукописів „Історії Русів“, скільки знищено документів, що без них буде тяжко розв'язати ряд важливих проблем, які стосуються цього пам'ятника. Але, попри всі ці дошкульні втрати, за сотню років „Історія Русів“ поступово здобула такий міцний і непереломний вплив на українську громадську думку, такий авторитет у питаннях української національної свідомості, таку силу сугестії в українській державно-політичній ідеології, таку ідейну міць в українському визвольному чині, як жаден інший аналогічний твір. „Отречена книга“ української історичної науки стала настільною книгою української національно-політичної думки, підручником української національної філософії, програмою української національної боротьби. І разом з тим ні на хвилину не слабшив науковий інтерес до цього пам'ятника, настирливе бажання кількох поколінь українських вчених розгадати таємницю його утвору, відкрити імення великого аноніма. Тема „Історії Русів“ продовжує панувати над українською історіографією й тепер, так само, як і сто років тому. В чім же сила цього непереможного впливу, могутнього чару цієї книги?

Сила „Історії Русів“ — і в ній самій, і в тих історичних умовах, за яких вона з'явилася й прожила до цього часу. Її „Історія Русів“ — це свого роду Біблія Украйни. Її політичні принципи (або „правила політичні“, як називає її автор(7) — це віковічні національно-державні прагнення українського народу(8). Її

Бацките съдържати са създадени от майстори на изкуството и са едни от най-важните археологически находки в България. Тези предмети са изработани от злато и сребро и датират от античния период.

Съдържанието на съда е съществено за изучаването на античната култура и етнография на българите. Той е изработен от злато и сребро и е датиран от II век пр.н.е.

Съдържанието на съда е съществено за изучаването на античната култура и етнография на българите. Той е изработен от злато и сребро и е датиран от II век пр.н.е.

Съдържанието на съда е съществено за изучаването на античната култура и етнография на българите. Той е изработен от злато и сребро и е датиран от II век пр.н.е.

Съдържанието на съда е съществено за изучаването на античната култура и етнография на българите. Той е изработен от злато и сребро и е датиран от II век пр.н.е.

Съдържанието на съда е съществено за изучаването на античната култура и етнография на българите. Той е изработен от злато и сребро и е датиран от II век пр.н.е.

Съдържанието на съда е съществено за изучаването на античната култура и етнография на българите. Той е изработен от злато и сребро и е датиран от II век пр.н.е.

Съдържанието на съда е съществено за изучаването на античната култура и етнография на българите. Той е изработен от злато и сребро и е датиран от II век пр.н.е.

Съдържанието на съда е съществено за изучаването на античната култура и етнография на българите. Той е изработен от злато и сребро и е датиран от II век пр.н.е.

Цим етико-політичним, гуманістичним і демократичним в своєму естві, ідеалам автора „Історії Русів“ цілковито суперечить політично-соціальний устрій Московщини. „В народі московському панує неключимое рабство і невільництво у найвищій мірі, і... у них, окрім Божого та царського, нічого власного немає і бути не може, і люди, на їх думку, створені на світ, ніби для того, щоб в ньому не мати нічого, а тільки рабствувати“⁽²⁴⁾ — і „Історія Русів“ називає через те московський народ — „неключивим народом“⁽²⁵⁾. В уста гетьмана Мазепи вкладено гострий осуд російського державно-політичного режиму. Цар російський (Петро I.), хоч... „походить від коліна, выбраного народом з дворянства своєго, але привівши собі владу необмежену, карає народ той на свій розсуд, і не тільки вільність та добро народне, але й саме життя його підкорені єдиній волі і примхам царським... Він винищив численні родини найбільш варварськими карами за провини, стягнені наклепами і вимушенні тиранськими тортурами, що їх жодна людина знести і перенести не годна“⁽²⁶⁾. Не дивно, що російський монарх „своєправством своїм і присвоєнням необмеженої влади, подобиться найстрашнішим деспотам, яких ціла Азія і Африка навряд чи коли зроджували“⁽²⁷⁾. А втім, це характеристично не тільки для Петра I., чи взагалі будь-якого іншого російського володаря. Це лежить у природі всякої тиранії, зокрема російської. Не дармах автор „Історії Русів“ з таким сарказмом, у біблійному стилі, характеризує страшні часи Біронівщини. „Всяк, віруй в Бірона й творяй волю його, спасен і прославен, а не віруй в нього і противляйся йому, осужден есть і погибший“⁽²⁸⁾. Тиран завжди вважає „чинів нації“ — „скотом несмисленим і своїм послідом“⁽²⁹⁾. Епітет „кровожадний“ нерозривно зв'язаний з поняттям „тирана“⁽³⁰⁾. Отже, всякий деспотизм є лютий ворог людини й нації; він бо — „права приватні і народні завжди зневає“⁽³¹⁾.

Ще страшніша тиранія чужої держави для уярмлених нею країн і народів. „Повергти народи в рабство і володіти рабами та невільниками є справа азіяцького тирана, а не християнського монарха“, каже Полуботок у своїй славнозвісній промові до Петра I⁽³²⁾. „Цар московський, бувши ворог непримиренній всім народам у світлі і жадаючи підкоряті їх своєму ігу“⁽³³⁾, являє небезпеку для всіх націй. Така деспотична держава, як московська, не тільки шкідлива для власних громадян або підкорених нею народів, але й для сусідніх країн і навіть цілої Європи. „Сусідні держави і ціла Європа, бувши спокійними того (поширення й зміцнення Росії, — О. О.) глядачами, побачать, на сором свій, державу колosalну, що з нічого сливе на такий ступінь піднеслася на

шкоду багатьох народів, а по часі і на саме їх повалення“⁽³⁴⁾. Саме через те „війни... з Москвою суть неминучі і безконечні для всіх народів“⁽³⁵⁾.

Для автора „Історії Русів“, проте, байдуже, який державний устрій тої країни, що тиранічно поводиться з іншими народами. Немає гострих слів, які він не скерував би на адресу Речі Посполитої Польської. Її — Польщі — над Україною „нестерпні насильства, грабежі, убивства і всіх родів тиранства, численні і різноманітні, і в найдикіших народів навряд чи відомі“⁽³⁶⁾, такі, що „ніякому дикому і найлютішому японцеві не спаде на думку“⁽³⁷⁾. Україна, — каже на іншому місці „Історія Русів“, — „доведена була поляками до крайньої руїни і знесилення, і все в ній подобилося тоді неякомусь хаосу або змішанню, що загрожувало остаточною руїною. Ніхто з жителів не знат і не був певний, кому належить маєність його, родина і саме буття їхнє, і чи довго воно потриває... Ніхто не міг подумати, за що вхопитися“⁽³⁸⁾. Дуже цікаво, що в цьому контексті автор „Історії Русів“ рішуче виступає на користь волі думки й слова. „Що Бог Творець дав людині уста на глаголання, тоє поляки строгими указами своїми забороняли і німствувати, над політику і всьогоспівні звичаї... були приказали. Який незносний тягар і уст заключення... милість Божа всемогуття благословила й допомогла нам зброєю нашою воєнною відсікти і відомкнути“⁽³⁹⁾ — ці слова старого українського письменника з новою силою зазвучали в „Історії Русів“.

Вірний своїм демократичним зasadам, автор „Історії Русів“ вважає боротьбу народу (чи народів) проти тиранії їх священним правом і невідмінним обов'язком. Кожний народ мусить стояти „при своїй правді“⁽⁴⁰⁾. „Що ж то за народ, коли про свою користь не дбає і видимій небезпеці не запобігає. Такий народ неключимістю своєю уподібнюється, направду, нечутственным тваринам, від усіх народів зневажаним“⁽⁴¹⁾. Автор „Історії Русів“ виголошує боротьбу проти всякої тиранії. Кожен народ має право порахуватися з своїм урядом, коли той зловживає своєю владою на шкоду цьому народові. З приводу одного повстання в московській державі „Історія Русів“ вказує, що воно „дало науку урядам і міністерству, як воно з народами чинити мають“⁽⁴²⁾. „Всякий уряд, що підозріває свій народ у будь-яких проти себе задумах, дає сам народові тому спосіб чи знарядіти на те, чого він ще не чинив або не думав“⁽⁴³⁾. „Історія Русів“ немовби перегукується з американською „Декларацією Незалежності“ 1776 року, яка вчить, що колинебудь будь-яка форма влади стає деструктивною для тих цілей (себто пробує позбавити громадян основних прав людини — О. О.), Правом Народу є змінити або повали-

ти та встановити новий уряд, кладучи його основи на таких принципах та організуючи його владу в такій формі, які видавалися б йому найбільш правдоподібні для здійснення його безпеки й щастя“.

Тим більшої ваги надає „Історія Русів“ боротьбі проти чужоземної тиранії, яку вона вважає священим обов'язком цілого народу й передусім його проводу. Бо інакше, кажучи словами Мазепи, „Потомство наше, обернене в рабство нашою неключимістю“, може „наріканнями“ своїми і прокляттями „обтяжити“ предків(44). Найбільш яскраві думки з цього приводу приписано Б. Хмельницькому. „Лучче теді і благополезніше нам за віру святу православну і за цілість отчизни на пляцу воєнному, от оружя бранного полягти, нежелі в домах своїх, яко невістюхам, побієнним бути. Где же естьли умерем за благочестиву віру нашу, то не тільки слава і одвага наша лицарська в усіх європейських і інших країнах, дальних землях, славно проголоситься, але й упованіє наше еже за благочестів умерти, будеть безсмертія ісполнено і страдальческими вінцями од Бога вінчано“(45). Так саме кажуть і всі українські ко-заки тогочасні: „Лучче нам бути в повсякчасних битвах за вільність, ніж накладати на себе нові кайдани рабства і неволі“(46) і „лучче умерти з славою, ніж жити зганьбленою“(47). Не дивно, що Б. Хмельницький каже московським послам, що „народ ним кермований, є народ вільний і готовий завжди умерти за свою вільність до останньої людини і характер сей в ньому вроджений і незручний до насильства“(48). Навіть — „мученики, іщо безвинно потерпіли, волають з гробів своїх, жадаючи за кров іх помсти і кличути вас на оборону самих себе і до вітчизни своєї“. — каже Богдан Хмельницький(49).

Більш того. Постаючи проти тиранії, народ є тільки виконавцем Божої волі. „Правосуддя Боже, що наглядає за ділами людськими, перестало терпіти такі лютості (мова мовиться про польські звірства на Україні в 17 ст. — О. О.) двигнуло народ до оборони власного буття свого, а мене, — каже Богдан Хмельницький, — обрало слабим знаряддям волі Його“(50). Отож, „свободу і вільність народну (на Україні після перемоги Б. Хмельницького над Польщею — О. О.) відновило право суддя Боже, подвигнувші народ (український — О. О.) до неймовірної хоробрости і мужності“(51). Цілком консеквентно автор „Історії Русів“ відкидає всяку людську помсту. „Не бажаю і не шукаю помсти — каже Б. Хмельницький — ганебної християнству і людяності, і належної єдиному Богу та Його правосуддю в день он, в оні же істязані будуть всі Царіє земстії і придержації власті миру сього о всем погибшем од них і через них людстві і о пролитій невинної їх крові“(52).

Не людський суд, а Божий — найвищій найточніші терези, де зважено людські добрій й особливо злій діла. „Історія Русів“ нагадує слова Спасителя, які „суть непреложні і не мимо йдуть“, що „всяка кров, проливана на землі, взищеться од роду сього“(53). З приводу опали Меншикова „Історія Русів“ зауважує: „Отже, помянена бисть пред предстолом Всевишнього кров многих мерців, безневинно пролита на Русі, і ізли Бог чашу гніву свого на голову убивці (автор „Історії Русів“ має на увазі жорстоке винищення Меншиковим людності Батурина р. 1708 — О. О.) на дім його“(54). А оповідаючи про страшні знущання російської Міністерської Канцелярії у Глухові над українською людністю, „Історія Русів“ каже, що „переказ загальний і вірогідний і повідає про саме місце, де була Міністерська Канцелярія, що... якби престом руки Божеської скопати частинку землі на місці тому, то вдарила б з нього фонтаном кров людська, пролята міністерською рукою“(55).

Тіж самі моральні приписи зобов'язують, на думку „Історії Русів“, і в стосунках міждержавних. Автор „Історії Русів“ є зasadничий і послідовний противник усякої неправди в міжнародній політиці. „Християнські... клятви і самі присяги, — пише він, — бувають одною маскою, під якою криються підступи, зради і всякі неправди, і самі їх важливі дії, звані політикою і міністерією, суть один тонкий обман, і чим цей обман стане більшим і шкідливішим, тим славляться і підносяться творці його найпершими в державах і єдиними у них розумними людьми, або великими міністрами та політиками“(56). Але так не повинно бути. Аджеж Богдан Хмельницький каже про „зобов'язання трактатів, всім народам звичайних і за святість шануваних(57), про „зобов'язання договірні, всім державам спільні, за якими полагоджується народня довіреність і взаємна їх допомога та зобов'язання“(58). А втім, „вимушенні клятви не важні...“ і Бог все-видець оберне їх на голову того, хто їх вимусив і призвав ім'я його всує закони Божеські, природні і громадянські завжди такі клятви касують: і ви від них вільні; а найбільше клятв зобов'язані ви своїй вітчизні, самою природою, і вірі святій, символом її, вами сповіданим“(59), — це слова Богдана Хмельницького якнайкраще виявляють справжні думки автора „Історії Русів“.

Автор „Історії Русів“ заперечує однобічні союзи і коаліції держав, скеровані проти інших країн. „Союз і дружбу я готовий держати з усіма народами, — каже Б. Хмельницький, — і ніколи їх не занехаю, яко дару Божеського всьому людству властивого“(60). Не дивно, що автор „Історії Русів“ є противник агресивної війни. „Одна оборона природнім чином людству дозволяється проти будь-кого

із своїх ворогів, а нападати на людство і терзати його самовільно і з примхи є розбійництво, варварство і саме звірство, нічим не оправдане”(61), і ліпше всього на світі позбутися, як переступити ці правила християнські і загальнолюдські”(62). „Ніякі правила політичні не дозволяють входити в землі чужі із збройною силою”, хібащо буде закликана вона від законного уряду тої країни(63). Тим паче засуджує „Історія Русів” братовбивчі війни. „Смертний гріх проливати кров своїх земляків і одновірців”(64). Богдан Хмельницький епісювлює „думку свою” на справедливості угруповану, що воювати з християнською державою, народу його і йому самому єдиновірною та єдиноплемінною, і воювати ще за чужі претензії вважає він за найтяжчий гріх перед Богом”(65).

Зате, „оборона вітчизни кожному народові є поволіна”(66). Коли український народ підносив проти поляків зброю, то підносив її єдино для оборони і в крайності, на що всі народи в цілому світі мають природне право, нічим не заперечене”(67). Проте, оборона мусить бути справжньою обороною, а не прикривати якісь загарбницькі цілі. „Яка тут буде справедливість і політика у держав, що рівноваги шукають, коли вони за оборону претендують, а тиранство та злодійство попускають або їх оправдують”(68). Отже, всяка інша війна, крім оборонної, звичайно, визвольної, є „неправедна”(69).

Крізь усю „Історію Русів” червоною ниткою проходить ідея національної єдності. Треба, щоб усі члени нації „держалися завжди однодушної згоди і братерської дружби, без чого ніяке царство і ніяке суспільство стояти не може”(70), бо „всякий народ і царство, що на ся розділилося, не встоїться, і всяк дім, що ся розділився, запустіє”(71).

Описуючи національну катастрофу України після Полтавської поразки 1709 року, яка на два століття закріпачила Україну в суточках переможного російського імперіалізму, автор „Історії Русів” писав: „Залишається тепер розмислити і посудити, що, коли за словами самого Спасителя, в Євангелії описаними, котрі суть непреложні і не мимо йдуть, коли „всяка кров, проливана на землі, взишеться од роду своєго”, то яке взискання предлежить за кров народу Руського, пролиту од крові гетьмана Наливайка до цього дні, і пролиту великими потоками за те єдино, що шукав він свободи або кращого життя на власній землі своїй і мав про те замисли, сьому людству властиві”(72).

Ідеологія „Історії Русів”, і в її політичній, і в етичній системі, — це споконвічні й вічні ідеали української нації. Саме в цьому незламна сила цього твору та його непромінучий вплив на український народ.

1) П. Куліш, Черная Рада, Москва, 1857, Епілог, ст. 240 і 241, див. Л. Майков, Малорусский Тит-Лівій — „Историко-литературные очерки, Спб. 1895, ст. 273-291.

2) П. Дорошенко, Над вирішеннем одної історичної загадки. До питання, хто був автором „Історії Русів”. — „Українська Дійсність”, 1943, ч. 14.

3) „Історія Русів” или Малої Росії Архієпископа білоруського Георгія Конісского”, Москва, 1846.

4) Див. Г. Карпов, Критический обзор разработки главных русских источников, до истории Малороссии относящихся, М., 1870, ст. 51.

5) Див., приміром, L. Janowski, O tak zwanej „Historji Rusow”. — Pamiątkowa, ksiega ku uczeeniu 45-letniej pracy Prof. Dr. Jozefa Trttiska. Krakow, 1913, str. 292-294.

6) Д. Дорошенко, оп. сіт. (див. ст. 12).

Авторство Георгія Конісского викликало великі сумніви ще в середині XIX століття, й сучасна українська історіографія вважає його за неможливе. З інших „кандидатів” на авторство „Історії Русів” треба згадати Григорія А. Полетику, його сина Василя Полетику, кн. М. Г. Рєпіна, Василя Лукашевича, кн. О. А. Феодоровича. На нашу думку, автором „Історії Русів” міг найпевніше бути Опанас Лобисевич (1732-1805), один з найвидатніших представників української інтелігенції другої половини XVIII століття письменник і громадський діяч, пioner української національної літератури українською народною мовою. Про нього див. Н. Петров. Один из предшественников И. И. Котляревского в украинской литературе XVIII века. Афанасій Кирилович Лобисевич („Стати по славяноведенню”, в. I. СПБ, 1904, ст. 57-63) та також нашу статтю „Опанас Лобисевич (1732-1805)”, („Літературно-Науковий Збірник” ч. 3, Карстен-Кіль, 1948, ст. 3-10). „Історія Русів”, на нашу думку, вийшла з кіл українського патріотичного гуртка, якни існував у м. Новгороді-Сіверському й Новгород-Сіверщині в кінці XVIII ст. і була написана десь між 1802 і 1805 роками. Див. нашу статтю „До питання про автора „Історії Русів” („Україна”, ч. 2, Париж, 1949, ст. 71-75).

7) „Історія Русів”, ст. 129.

8) І. Крип'якевич, Історія Русів, „Життя в Знанні”, 1928, ст. 177.

9) „Історія Русів”, ст. 189.

10) Слова Т. В. Калинського, українського патріота і письменника кінця XVIII — початку XIX ст. Д. Міллера, Очерки из истории и юридического світа Старой Малороссии. Превращение козацкой старшини в дворянство. — „Київська Старина”, 1897, IV, ст. 10-11.

10a) А. Грушевський, К характеристике взглядов Історії Русів. „Ізвесія Отделенія русского языка і словесности Ім. Академії Наук, ст. 1908, кн. I.

11) Д. Дорошенко, „Історія Русів”, як пам'ятка української політичної думки другої половини XVII століття. — „Хліборобська Україна”, кн. III, 1921, збірник У і УІ. Відень, ст. 182-198.

12) В. Кропинський, Beitrag zur Ideologie der „Geschichte der Preussen“ (Історія Русів), Berlin, 1945 (сув.). Ідея Б. Кропинського, До світогляду „Історії Русів“ („Українські Вісти“, 1950, ч. 3-4 (264-365).

14) Ibid., 118., 15) В. Кропинський, op. cit., 2-10., 16) Ibid., 17) Ibid., 18) Ibid., 80., 19) Ibid., 245., 20) Ibid., ст. III., 21) Ibid., 62., 22) Ibid., 59., 23) Ibid., 229., 24) Ibid., 25) Ibid., 26) Ibid., 202-203. 27) Ibid., 28) Ibid., 243. 29) Ibid., 203. 30) Ibid., 55. 31) Ibid., 51. 32) Ibid., 230. 33) Ibid., 209. 34) Ibid., 136. 35) Ibid., 134. 36) Ibid., 79. 37) Ibid., 55. 38) Ibid., 56. 57. 39) Ibid., 70. 40) Ibid., 71. 41) Ibid., 204. 42) Ibid., 196. 43) Ibid., 164. 44) Ibid., 203. 45) Ibid., 71. 46) Ibid., 99. 47) Ibid., 110. 48) Ibid., 87. 49) Ibid., 63. 50) Ibid., 79. 51) Ibid., 135-136. 52) Ibid., 80. 53) Ibid., 213. 54) Ibid., 232. 55) Ibid., 238. 56) Ibid., 118. 57) Ibid., 137. 58) Ibid., 136. 59) Ibid., 63-64. 60) Ibid., 96. 61) Ibid., 87. 62) Ibid., 63) Ibid., 81. 64) Ibid., 215. 65) Ibid., 87. 66) Ibid., 95. 67) Ibid., 139. 68) Ibid., 69) Ibid., 173. 70) Ibid., 140. 71) Ibid., 85. 72) Ibid., 213.

В окупованій Україні

ЩО ТАМ ТИПОВЕ?

(Про гопак з коровою і гусака, що утопився в ставку)

Від довшого часу імперська преса багато уваги приділяє питанням сатири й гумору. Навіть на 19-му з'їзді, де вирішувалось немало кардинальних питань майбутнього імперії, згадано її про сатири. Кандидат на „геничального“ Маленков тоді сказав про сатири таке: „Нам потрібні советські Гоголі й Шедрини, які б вогнем сатири випікали з життя все негативне, прогниле, омертвіле, все те, що гальмує рух вперед.“ Перед „інженерами людських душ“, як і недулого колись назвав письменників Горкий, поставлено завдання — родити Гоголя й Шедрина, а попередні урядові вимоги створити за наказом сатири на службі советської Росії з трибуни з'їзду проголошено партійною директивою.

Над виконанням цього замовлення наввики передки працюють в союзах письменники. Звичайно, московський союз письменників кермує, як й годиться „старшому братові“, завдає тон у всьому письменницькому житті, унапрямлюючи надхнення окраїн. Цікавим є те, що в приклад ставиться „неомузену“ музи Дем'яна Бедного і Маяковського. В тому є сній сенс. Московська „Літературна Газета“ не раз ще до з'їзду завдавала прочухана українським письменникам за їхні проти-імперські „гріхи“ й „грішки“. Ці старалися, як могли: словословили, кадили покійному тиранові, як тільки дозволяло надхнення, але не дописували, бо не пройшло те все народної душі української. Сімнадцятого квітня ц. р. на цю тему заговорив урядовий офіціоз „Ізвестія“. „В своїх творах сатирики України не досить сильно викривають буржуазних націоналістів, слабо показують антинародну суть буржуазної, націоналістичної ідеології“. От таке обвинувачення закидають „Ізвестія“ українським письменникам, що випустили збірку „Сатира й гумор“, видану у видавництві „Радянський Письменник“ 1952 року.

В збірці вміщено фейлетон Остана Вишні, сатири А. Корнійчука, М. Бажана, С. Олійника та іших. Збірка цікава своїм змістом. Незаперечним є, що автори, виконуючи „соціальне замовлення“, намагалися в своїх творах „випекти все, що гальмує рух вперед“. Щож то за гальма?

П. Глазовий у фейлетоні „Гопак з коровою“ показує „безчесного“ чоловіка, який зібрав корову з колхозної фарми й веде її додому. Корова не йде, огинається. Колхозна молодь бачить це й сміється, а „розкрадач“ державної власності змушений танцювати з коровою гопака на посміх людям. Отаку сатири втяв П. Глазовий!

Другий автор згаданої збірки, Д. Білоус, написав сатири під назвою „Актом підтверджено“. В сатирі розповідається про розтягувачів, колхозного, кооперативного й взагалі усуспільненого майна (а там все усуспільнене). В гумористичному тоні автор показує, як розкрадачі (не розкрадач!) майна, щоб виправдати „злочини“ складають акти, в яких пояснюють пропажу майна нісенітницями. Ті пояснення в актах такі шаблонові й малоймовірні, що автор про них подав фігурально словами: „цього числа у водоймищі (такого от колгоспу) утопився гусак“. Читачі, для яких те написано, мали б робити висновок самі. Як не можна повірити в те, щоб гусак утопився у водоймищі, так не можна вірити в акти, якими „несвідомі люди“ хочуть виправдати злочини.

„Ізвестія“ не заперечують типовості і маєвости фактів, а докоряють сатирикам за те, що вони не зуміли, чи не хотіли належно з ідейних позицій їх наслідити. Можна зрозуміти труднощі авторів, які взялися випікати вогнем сатири те, що стало типовим у колхозному побутові. За відомостями імперської газети „Радянська Україна“ в 1951 р. українське селянство, загнане в колхози, „розкрало“ 25.000 гектарів землі, а за чотири місяці 1952 р. щось біля 8.000. На Москві-ріці зрозуміли вагу цього явища, занепокоїлися і за спеціальним указом вислано легіони мірничих в українське село обміряти присадибні ділянки колхозників і відбирати приорані чи прикопані борозни землі. В тій же „РУ“ багато писалося про розтягачів суспільного майна. Ці факти є промовисті, вони показують ставлення нашого, загнаного в колхозні отари села, до усуспільнення. Виходить, що приповідка „туртове — чортове“ глибоко сидить у психіці нашого селянства. Явище розтягання отого „чортового“, як видно, є типовим в окупованій Україні. Оту типовість і показали убогими художніми засобами автори збірника „Сатира й гумор“.

Колхозна молодь бачить, як чоловік провадить корову й сміється. В автора сатири корова свідоміша, з погляду советської моралі, за чоловіка, бо вона пручаеться, не хоче йти з колхозної стайні. В роки колективізації українське селянство чинило шалений спротив заходам окупанта і під час тої боротьби катастрофічно зменшилось поголів'я скоту. Наркомзем, щоб звести статистику, велів тоді, на місце знищеної великої рогатої худоби, послиено розводити кози, скоріше піднести тваринництво. Остан Вишня про ті заходи Нар-

комзему писав: „Наркомзем козу веде, коза не йде, він її віжками, вона його ріжками“. Тоді коза була несвідомою, не слухала Наркомкомзему. Тепер, через двадцять років московського „усвідомлювання“, корова й коза змінилися, як видно з сатири, а селянин, перейнятий буржуазним націоналізмом, не посвідомішав, не привик і не визнав усупільненої власності, тому й розтягає її масово. Таки твердий горіх оте наше селянство, — ніяк з нього не виб'ють „буржуазного націоналізму“!

Докоряє цензор і Остапові Вишні за його „недоліки“. Зате хвалить Галана, що той „зриває“ маску з Святих Отців Ватикану й буржуазних націоналістів“ в сатирі „Від Петлюри до Петлюри“. В цій сатирі дістается й Бандери. Згадані твори уміщені в розділі „Із серцем і з перцем“. „Ізвестія“ не заперечують типовості насвітлених явищ у сатирах, але обурюються, що автори, показавши їх, не заперечили антинародності українського націоналізму“.

Мабуть, недарма Маленков, якому на 19-му з'їзді було не до літератури, даючи завдання „інженерам людських душ“, змушений був по-новому визначати поняття типовости.

„Типове, — сказав новий диктатор, — не те, що найчастіше трапляються, але те, що з найбільшою повнотою й загостреністю виявляють суть даної соціальної сили. Типовість відповідає дійсності даного історичного явища, а не просто є найбільше розповсюдженім, найчастіше повторюваним і звичайним. Типове — основна сфера впливу партійності в реалістичному мистецтві. Проблема типовости є завжди проблемою політичною“ (Вопроси філософії, ч. 6, 1952 р.).

Українські селяни „розтягають“, за офіційною термінологією „розхищають“ усупільнене своє майно, і це явище стало загально розповсюдженім. Але за філософією Маленкова його не треба вважати типовим, бо воно не відновідає суті соціальної сили, воно проти неї. А типовим, за Маленковим, є постава корови, яка звикла до свого стилю і прuchaється, коли її ведуть з колгозної стайні „отруєні“ антинародною ідеологією націоналізму українські селяни. Коров'яча поставка відповідає дійсності даного історичного явища, вона типова, а масові факти розтягання майна не є такими. Казуїстична і кумедна діялектика в нового диктатора! Та її дійсність в окупованій Україні тяжка. Її треба нагинати, ламати і з типового робити нетипове. Цитату Маленкова тлумачать там філософи, її повторює „Літературна газета“, подаючи звідомлення про з'їзд письменників у Москві. Відповідно до неї перебудовується літературний процес. А українське селянство, а біля нього й деякі наглядачі думають по-своєму і роблять що іншого.

Какуть, що Микола I, коли побачив упередше на сцені Гоголевого „Ревізора“, сказав: „Усім дісталось, а мені найбільше“. Теперішні спадкоємці коронованого жандарма роблять інакше: вони змушують письменників „випікати“ сатирою те, що стало масовим, загально-розповсюдженім. Виходить — вимушений сміх.

Не ді сміху в Кремлі, коли дають отаке визначення типовости.

Важно те, що молодь, яка бачить селянина на майдані з коровою не боронить колгозної власності, а сміється. В тому сміхові — відгомін національної сили.

А Юрій Смолич пише...

Офіційна советська преса дуже часто, вихваляючи досягнення в московському царстві, твердить, що там дуже багато зроблено в галузі спеціалізації праці. Спеціалізацію, факту якої не заперечуємо, застосовано і в письменницькі практику. Юрій Смоліч спеціалізується у викриванні буржуазного націоналізму. У цій справі є він фахівцем. „Радянська Україна“ з 5 квітня ц. р. вмістила уривок з його нової праці „Вороги людства й іх найманці“. Починається він словами: „Українські буржуазні націоналісти завжди декларують свою боротьбу за Самостійну Україну“. І далі: „гасло Самостійна Україна в руках руйницьких буржуазних націоналістів було облудою. провокацією й брехнею“. Після такого „літературного вступу“ Смоліч починає співати під московський камертон стару пісню про те, що „Самостійна Україна — це австрійська, німецька й польська інтрига, а ті, що за неї боролись чи боряться, були й є „агентами австрійського, англійського, французького й американського імперіалізмів. Цей уривок автор закінчує словами: „Воїстину історія гасла Самостійна Україна — це кривавий літопис запроданства й зради“. І, щоб довести своє твердження, Смоліч вдається до аритметики: „За повалення робітничо-селянської влади на Україні і за відновлення влади української буржуазії Центральна Рада зобов'язалась заплатити Німеччині з комор українського трудового народу 60 млн. пудів хліба, 37 млн. пудів залізної руди, 4 млн. цукру, 2.750.000 пудів м'яса й ще багато чого. Список заплати був обговорений точно. Не було тільки обговорено, які державні прерогативи визнає за цю допомогу Німеччина за Україною. Але до цих прерогативів Центральній Раді було байдужісінько. Її було важливе одне: ліквідувати владу робітників та селян і реставрувати капіталістичний режим в Україні“.

Без сумніву, український селянин, читаючи оцю Смоличеву „аритметику“ обрахує, скільки цукру, хліба й руди грабує Москва з України — і зробить з цього свій висновок.

Журнал „Вопроси Історії“ в ч. 4 за 1952 р. порушує цю ж тему в рецензії на книжку М. Супруненка „Україна в період військової інтервенції й громадянської війни 1918-20 рр.“ випущену Видавництвом Політичної Літератури. Видавництво, що видало два роки тому цю „наукову“ працю, через рік популяризує її в приступній брошуру для „народніх мас“. На сторінках журналу „Вопроси Історії“ цензор вказує на окремі недоліки книжки Супруненка і в результаті хвалить його за те, що він довів істину, яка звучить так: „Тільки в результаті величного напруження сил руського народу, його відважної боротьби на фронтах громадянської війни й великої праці в запіллі, український народ зміг зберегти свою суверенну державність, здобуту ним після великої жовтневої революції“. Коротко: сучасну Україну такою, як вона є, окупант накинув війною руського народу на фронтах і в тилу. І за це в Мощкі змушують український народ бути вдячним „старшому братові“. А оскільки він не хоче визнати того стану, то його переконують смолічі й супруненки в „наукових“ й популярних працях на цю тему. Іде промивання мозків „отруєного націоналізмом“ українського народу. Критик журналу „Вопроси Історії“ хвалить Супруненка, бо „докази“ його збігаються з тезою Леніна, що в ті часи, коли руський народ на фронтах громадянської війни багнетами насаджував свою опіку над незалежною Україною, стверджив: „при єдиній дії пролетарів великоруських і українських вільна Україна можлива, без такої єдності про неї не може бути й мови.“ Пролетарі й непролетарі півночі завоювали тоді Україну і ось уже 30 років насаджують єдність з Росією, якої не хоче, проти якої воює український народ.

Делегат окупованої України в ОН Барановський 25 березня теж лаяв українських націоналістів. З його промови видно, що та „українська делегація в ОН“ недарма єсть хліб. Вона уважно стежить за потягненням української спільноти тут, на еміграції. В своїй промові Барановський заявив: „Організація ОДУМ отримала від американського уряду 5.000 долярів, ДОБРУС, також підривна організація, отримала 10.000 долярів, УВАН отримав 5.000 долярів...“ Барановський обвинуває уряд ЗДА за підтримку й фінансування українських груп, які прагнуть повалити існуючі режими в республіках Советського Союзу. В цьому цікаве одне, советський делегат не вказує на єдинонеділімські російські групи, щедро фінансовані, бо їхня діяльність нестрашна для Кремля. Вони так само працюють для єдиної Росії, хоч під іншою вивіскою.

В Москві ведуть війну проти Самостійної України, а тут ту війну ведуть єдинонеділімські. Там український чорнозем, ніби випалений 30-літньою окупацією, політичний кров'ю бор-

ців національно-визвольної революції останнього періоду, обступає окупанта з усіх боків. З виснаженої окупантом української землі чуються нові грізні подихи, і вони змушують окупанта дискутувати з населенням про „антинародність націоналізму“. Бій іде.

I. Хорольський

(Закінчення з ст. 5)

ПІЗНАЙМО ІСТИНУ

ших ставати на християнський шлях, не всі навіть приблизно, відзначалися прикметами, які проголошував Спаситель, не всі розуміли як слід Христову Науку, а передавали її шаблоново у формі втертих фраз. Одним словом — не всі вибрали своє звання з внутрішнього покликання служити Богові, а пішли в духовний стан виключно з соціальних причин шукаючи в ньому матеріального прожитку.

Стіхія матеріалізму, яка в минулому і теперішньому століттях заливала уми інтелектуальної верстви, підкошувала нашу не тільки світську, але також і духовну інтелігенцію. Було в нас багато „поступових“, „ліберальних“, „гуманних“, майже „радикальних“ священиків, які дивилися на своє покликання так, як дивилися на нього їх світські, духовно з ними посвоячені, приятелі: „Церква і релігія потрібні для моральної дисципліни мас; маса без віри в Бога обертається на стадо худоби“. Це, очевидно блуо правдою, тільки у відсутності правдивої віри в Бога. Ніхто з них не заважував, що зіпхано ту церкву та віру в Бога на підрядне становище і зроблено з цих найвищих понять засіб для осягнення якоїсь іншої, а не найвищої цілі. Священик в очах суспільності став цінною одиницею, бо був продуcentом нової інтелігенції, був організатором „Про-світ“, читалень, шкіл, кооператив.

Все це, очевидно, дуже гарне, і дуже потрібне і дуже корисне. Але всі ці речі мали б далеко тривкішу основу й тим самим давали б далеко більшу користь для українського народу, якби були поставлені не на щершому місці, не як самоціль, а на другому — як засіб до цілі, до звеличання організованим національним шляхом нашого Всевишнього Отця. Це може звучити як парадокс, якого й нині не всі схочуть зрозуміти: деякі речі гублять на шані, коли ми їх не-пропоційно підносимо і зискуєть на шані, коли ми їх ставимо на їх властивім місці.

Чужі люди ніколи не віднесуться до нас з належною пошанкою, коли ми їх переконаємо, що нашими національними прагненнями, за нашим бажанням мати свою власну державу містяться не лише чисто утилітарні почування, але також цілі вищі.

Василь Косаренко-Косаревич

НАУКА, ПОЛІТИКА І МАЛОРОСІЯНСТВО

Почнімо нашу дискусійну студію актуальним прикладом із найновіших особистих досвідів в лоні науки, політики і малоросіянства: Вкінці 1952 р. німецький професор Б. Спuler опублікував в „Ост-Проблеме“ (4-ий річник, стор. 164) свою рецензію на книжку Мк'Еоїна „Комуністична війна проти релігії“. Він згадав там усі народи, проти яких ця війна, очолена Кремлем, велась і ведеться — від самих москалів аж до альбанців. Промовчав тільки український народ, хоч боротьбі проти всіх українських Церков присвятив окремий розділ, несподівано об'єктивний. Звернув я редакції „Ост-Проблеме“ на такий спосіб рецензування, що нагадує поступлят Валуєва „не було, немає і не може бути“ нічого українського, відрубного від московського, тоді ще в російсько-білій масці, а не в советсько-червоній. Редакція запитала рецензента, що він на це скаже. Проф. Спulerував ж він на це скаже. Проф. Спulerував доцільним образитися, а в картці до мене він, щоб оминути дискусії, покликався на свою відому науковість і цим ніби виправдуючи те, що не згадав про український народ, який у боротьбі Кремля з релігією поніс найбільші жертви. В моєму другому листі до редакції я стверджив, що п. Спuler може залишатися і надалі професором, але він втратив право на претензії бути справжнім науковцем в даному питанні після того, як свідомо перестав уважати правду провідною зіркою й метою своїх дослідів писань і викладів.

Цей приклад показує нам, що стремління осягнути і пізнати правду про якийсь предмет, народ, націю, подію, щоб потім голосити і проповідувати пізнану правду є необхідною, ба навіть, конечною передумовою і завданням справжньої науки. Обидві — правда й наука — є навіть комплементарні, а самі собою універсальні, отже анаціональні. Бо хто міг би привласнити собі, своїй нації або своєму народові, напр., таку наукову правду, що „A“ рівне „A“, або 2 рази 2 є 4, а не п'ять або три? Винятком є, хіба, москалі, пронизані своїм патологічним всемосковським месіянізмом на російсько-біло, або на советсько-червоно.

Аналогічно до простору має і наука свої складові дименсії. Довжині, ширині і просторі — відповідають уча, дослід і знання, як в передимальному, так і в передавальному значенні. Викривлення однієї або більше дименсій мусіло би викривити і змінити форму й істотність цілості простору. А це саме діється і з цілістю науки, якщо викривається одну або більше її дименсій. Всяка ж освіта — від дитини-школяра аж до університет-

ського професора — зачинається, продовжується і закінчується в школах — від народності аж до університету і академії — які є здебільшого державними. І, в залежності від того, які знання прищеплюють учням у процесі навчання, особливо щодо ступеня змістової правди й її відношення до свідомої або несвідомої неправди, такою виглядатиме наука в даній школі, в даному краю, в лоні даного народу чи даної нації. Перекручення назви одного складника в реценті і заміна присписаного іншим може з лікарства зробити отруту.

Здорова або затроєна. Але всупереч науці, комплементарній з правдою, політика є комплементарною з успіхом щодо бажаної або наказаної мети. Вже тому вона мусить бути індивідуальною, родинною, племінною, народною, національною, імперіальною. Вона стане універсальною лише у такому змислі коли намічена кимсь мета обхоплює цілу землю і всенукле людство, як його жертву.

В такому універсальному сенсі є і політика московського месіянізму у будь-якому перетворуванні чи перейменуванні.

Школа — це один із найдійовіших засобів політики проводу даного народу чи влади даної нації-держави взагалі, а в лоні імперії з абсолютним, автократичним чи тоталітарним уладом зокрема. І ця політика на службі інтересам імперії та панівного в ній народу вирішає, що і як має вчитися в їх школах. А як може бути там добрим засобом політики правда і зумовлена нею справедливість, коли й цілість імперії і панування одного народу в ній здобувались і зберігаються злочинами проти Бога й науки і людяності? Перемінити чорта в Бога, а злочин у чесноти можна тільки неправдами, фальшивками, перекручуваннями, викривленням дименсій і самої науки. Так постає секундарна „національна наука“ на службі приматної національної політики.

Класичним і в цілій всесвітній історії не-перевершеним і безприкладним взірцем такої національної науки, зумовленої політикою, а не правдою, є „історії“ імперії і народу москалів (рускіх), повні свавільних росіяномітичних лжевчень, без яких неможливі були б і додаткові советомітичні лжевчення. Без такої „московської науки“ в національному замаскуванні на „російсько-біло“ або на „советсько-червону“ було б безуспішним й безнігліядним збереження „цілості“ в різні часи на-грабованої імперії, як і збереження панування в ній москалів, а ще менше реалізація їх

3ipkoh ta metrio shahna hpn jocchax i 3ab-
jazhahm yhn, aki p3ao m3opatb uimicb hay.

кість" або „советськість" цілого світу і людства, отже ангіляція українства і всього іншого немосковства. Значить: вірити і потурати росіяномітичним або советомітичним лжевченням такої „вічної істини" в науці чи в політиці — це для москалів національний патріотизм, зате для немоскалів взагалі, а для українців зокрема, — це на довшу мету загибель їх індівідуальності народної, національної і культурної. Переходідним етапом до такого розвоюєго, а не народовбивчого самогубства немоскалів є їх „малоросійство". Повторюю немоскалів, а не лише українців, бо малоросійство перестало вже бути хворобою, прищеплюваною лише українцям, як й антисемітизм перестав бути ознакою лише нежидів супроти одних жидів. Аксель Еггебрехт устійнив слушно, що антисемітизм перетворився в загальне поняття расової нетолеранції з будь-чийого боку супроти будь-кого. Це близнюковий брат ксенофобії. А Ю. Дивнич-Лавриненко устійнив не менше слушно, що малоросійство перетворилося в загальне поняття самогубного потурання і служження інтересам російської імперії москалів, тотожної з їх советською імперією. Це близнюк росіянофільства або советофільства. У першому випадку навіть сам жид може бути „антисемітом" супроти семітського араба, а в другому навіть німець, француз, англієць, американець і всякий інший євроамериканський не москаль може бути „малоросом". Не може ним бути тільки справжній москаль, бо в нього є це — як уже сказано — патріотизмом.

Закінчимо це загально-засадніче тло для нашої теми деякими влунами устійненнями німецького науковця Теодора Літта з його праці „Дороги й манівці історичного думання" (*Wege und Irrwege geschichtlichen Denkens*, Muenchen 1948).

Як хто історично думає, таким він сам і його задуми стаються. Дослівно: „Це чадзничайно важливо, як дана історично спільнота сама себе бачить. Таким баченням вона вирішає вибір діяння вже раніше, доки приступає до чину“. „Так то витворюється в умах самообман, тим більше невідпорний, що виступає він в одязі „історично доказаної істини". І чим більший цей обман, тим певніше жene він так обмамленого по дорозі, яка веде його або на манівці, або до пропасти само-загибелі.“ А все це є вислідом „ретушування, викривлювання і переформлювання історії даного народу так довго, доки не стане вона зразком пропаганди до вподоби міродайних.“ Гімлер теж твердив, що не важливо, чи минувшина німецького народу виглядала в дійсності так або інакше. Важливо, щоб вона

була проекцією на минувшину всього того, до чого стремить в майбутності, щоб вона служила інтересам і почуттю гордості німецького народу („Розмови з Гітлером", Г. Раушнінг, Цюрих 1941, по нім.). І Літт мав на увазі якраз манівці історичного думання німців націонал-соціалістичної чеканки. Але чи ж усе це не відповідає манівцям теж історичного думання москалів, як „міродайних" проводів і носіїв московської, російської та советської імперії? Адже без історичного думання категоріями мітичних лжевченъ щодо „слов'янського расійства" монголідних москалів, або „соціалістичного советства" деспоторабських москалів обабіч московських етнографічних границь ніколи не було б апі таких москалів, як теперішні, ані з їх боку всьому немосковському світові... Без думання такими категоріями не було б малоросів.

У проекції на це хоч як коротко накреслене тло увикулюється наявність всього, що правдире, а що фальшиве, що своєю правдою-наукою корисне для нас українців і всіх інших немоскалів, а що своєю неправдою-політикою, замаскованою як наукою, є шкідливим для візвольних змагань українського і інших поневолених народів як і для оборонної позиції загрожених по цім боці залізної застолії. Тоді здійві вже доказування, що, напр., переклад московської етнічної назви „руsskіе, russkій" на однозначну назву „москаль, москаль і московський" є більш правдивим і науковим, а тим самим і ліпшим, аніж на многозначну політично-національну - „росіяни, росіянин і російський", наказану царем Петром I, яку Ул'янів-Ленін замінив відповідниками „совети, советський". Пристрасна оборона назви „росіяни" деякими журналістами і письменниками, напр., І. Багряним і В. Стаковим на Конгресі СУЖУ в Мюнхені, бо мовляв, „навіщо ображувати братній народ назвою москаль", або що це „справа мовознавців, а не журналістів" (а таких оборонців назв „Росія, росіяни, російський" не тільки в політично-імперіяльному сенсі, але й в краєвому й етнічному замість „Московщина, москаль, московський" є багато від членів УВАН і НТШ і редакцій часописів починаючи) — прозраджує залишки не завжди несвідомого малоросійства. Як ніби національну „м^овську" назву накинув колоніальним „russ^im" після їх унезалежнення з-під татарської окупації хтось чужий і ворог, а не вибрали вони самі цю національну назву і не гордилися нею виродовж майже чверть тисячі років. І якраз від тих часів в українців і полягів та в цілому світі назва Московія чи Московщина, мосці, московити, москаль, московський, московський. А тому що українських рекрутів вивозили до Московщини і поміж москалів, а мусили вони служити москалям, так по-

стала говірка „лішов у москалі“ рівнозначна з пішов у солдати“. Говірка „пішов у росіяни“ не могла тоді первоочатково постати, бо таку назву для всіх своїх підданих, отже й солдатів, наказав цар Петро I, щойно в рр. 1713, 1717 і 1721. Що русські ображаютися, як їх називати однозначним перекладом „москалі“, а не многозначним „росіяни“ це, крім побічних причин, є небажання увиднити лінію, яка пробігає між одиноким панівним московським а десятками поневолених немосковських народів. Бо лінія ця створена невсихаючими потоками крові, повсякчас проливаної всіх москалями в спрівих злочинів проти людянності і Божих заповітів, засобом яких імперія москалів у будь-якому перейменуванні здобувалася і разом з їх пануванням у ній аж до сьогодня зберігається. Будь ця роздільна лінія, яка націховує весь процес росту Московського князівства з 10.000 кв. кілометрів до біля 30 мільйонів кв. кілометрів, очевидно при вживанні однозначних назв — понять для панівних і поневолених жертв, тоді не так легко було б заманювати все нові жертви до панівної пераміди Кремля і Московства, яке вдається під маскою лжеслов'янського російства, чи тепер „советства“.

Чому ж боятися назви „руси, русин і руський“, коли вони стоять в такому самому відношенні до назв „українці, українець і український“ як напр., гелени до греки, ірани до персі, ляхи до поляки? Помилуються такі українські патріоти, як напр. В. Гришко і Верган, які не вагаються перекладати московську назву і „русський“ і „росіянин“ на чужомовні переклади як напр., рашенс, russe, ле russ і т. д. на „русський“ по-українськи, хоч під таким чужоперекладовим поняттям-словом розуміють на заході і москаля-руссаково, і немосковського росіянинів і давнього русина і теперішнього українця, а „русський“ в українській мові — це ж прикметник від Русь і русин, отже однозначний з назвами українець і український. С. Драгоманов вживає терміну „Київська Русь“, бо в французькій мові вживається „Ля Руссіе де Кіев“, хоч навіть росіяно-філіческий (русофільський означає приязній до русинів, а не до руських, бо ттоді мусіло б звучати „русскофільський“). Швайцарський історик Валентін Гітман у своїй тритомовій праці „Історія Росії“, Цюрих, 1944 (по нім.), зазує на те, що термін „Київська Русь“ визумана пізнішими „російськими“ істориками, що в літописах її немає. Такий термін поруч теж видуманого „Московська Русь“ робить більше правдоподібним продовження, тотожність і спадкоємство Руси-Імперії русинів (українців) Московією-Росією-Імперією руських (москалів). Проф. Чубатий боронить перекладання і етнічної московської назви „рускіє“ і політично-імперіально-національної назви „ро-

сіяни“ на „росіяни“, бо, так привикли перекладати на „рашенс“ американці, на „руссен“ німці, на „руссес“ французи і т. д. До якого ж самогубного малоросійства докочується наша „наука“ й „політика“, коли вона свавільний перейменувальний указ Петра I, великого ката України, вважає „наукою“, а такою „наукою“ назвою „росіяни“, що походить від мовної назви „Росія“ і нею зумовлена, визнає х право до цілості імперіальної „Росії“ називати тоді, коли метою наших визвольних змагань є розбиття не тільки кольчужної огорожі „Концтабору народів“ під назвою ССР, але й мурів „тюрми народів“ під назвою РОСІЯ!

Привичка думати чужими категоріями настільки псує нашу спроможність логічного думання простим хлопським розумом, що напр., В. І. Гришко створив термін „малоукраїнство“ за аналогією до „малоросійства“, не усвідомивши собі повної протибіжності обох термінів і їх змістів. Як уже доведено, „малоросійство“ — це потурання і вислуговування перед російськими або совєтськими москалями немоскалів. Аналогічне „малоукраїнство“ мусіло би означати аналогічне потурання і вислуговування неукраїнців перед українцями. Тим часом Гришко робить „малоукраїнцями“ тих українців типу „Східняка“, які знеуживають свою приналежність до українського народу й українську мову на те, аби вислужуватися перед москалями, називаними росіянами. А це ж є „малоросійством“, а не „малоукраїнством“. Бо де ж бачив хто москаль, що був би „малоросом“? Це ж у цього патріотизму.

Це тло і ці зразки-приклади улегшили нам аналізу й оцінку постави групи навіть чільних українських науковців-професорів як напр., Ю. Шерех, Д. Чижевський й іх наподоблювані або славословники. За підставу візьмім напр., статтю Шереха в „Нових Днях“ за квітень 1953 під заголовком „Що ж таке зрештою українська наука?“

(Далі буде)

СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ

НА
ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА“

ЧИТАЙТЕ, ПОШИРЮЙТЕ ТА ПРИЄДНУЙТЕ
НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ „ВІСНИКА“

Б. К-ий

СПОМИН ПРО 30. ЧЕРВНЯ

Бригада 28 червня

Надворі вже сіріло. Хмари рожевіли, а через віконні грани повівав холодніший вітрець. Можна було дихати чистим повітрям, бо в камері з 96, залишилось 12 живих. Ніхто не спав, кожний чекав на свою чергу, а хвилини тяглися так довго... Але чому не викликають? Двері довго не відкривалися, хоч рух на коридорі не вищухав. Приреченість гнітлива, а десь глибоко жевріла надія. Чому ток тихо над Львовом? Немає бомбардування, навіть не торохочать танки на Казимирувській. Неваже ж большевики стримали фронт, на який усі надії? Ні. Тож десь далеко ніби гудуть мотори, вони таки наближаються до тюрми. Ось впали стріли, тільки годі зорієнтуватись чи на подвір'ю, чи десь на вулиці. Хай собі стріляють, це вже сьомий день так говорять про дійсність ув'язненням.

Без особливого галасу відкрились двері камери й з'явилось троє втомлених кам'яних людей. „Все виході! — сказав один. Цим разом ніхто не прощається, не потішає, виходимо всі, та тільки ноги чомусь такі тяжкі. Простуюмо до вихідної брами. А на подвір'ю десь стріляють оті чужі кам'яні люди і там падають жертви просто в готові ями... „Давай назад, туда“, — наказано таким же голосом. Пішли у глубину коридору, де не було жодного виходу надвір. Значить — в коридорі... Тільки перший стріл і впаду на долівку, ніби неживий. Ще кілька секунд і все скінчиться... Тільки, щоб скорше! Ануж мене не поцілять і вдаючи мертвого, діждуся фронту. „Становісь! — хрипко скомандував хтось з кам'яних людей. Не чути брязкоту крісового замку, але хтось пропихається серед нас. Заганяють до останньої камери на цьому коридорі. Сюди загнали недостріляних з цілого відділу. В останніх днях я набрав особливої відрази до дверей — то пропихається в найдальший кут і присідаю змучений. Пильно шукаю знайомих друзів, які напевно були ще у вівторок на цьому відділі: Михайло Рудий, Владко Рудник, Віntonюк. Ale їх не бачу. Певно, вивели на дніх. Біля мене сильний чоловік, з запаленим лицем, видно недавно зі світу. Познайомилися. Вітеркуш з Буковини, був відважним хлопцем. Знову двері відкрито. Цього разу не викликають по букві, а просто тикають пальцем, хто попаде в очі, і монотонно: „Виході!“ Цілий тиждень те саме монотонне, гнітюче... — „Виході!“. Цього разу пішло сім. Двері знову закрилися і ми лишилися в очікуванні чергі. „Вітеркуш, — запропонував я, — ідіть під візитирку й пильнуйте, а я полізу на

вікно“. Двоє з в'язнів допомогли мені вилізти і я побачив сімох, яких супроводило кількох енкаведистів на кінець подвір'я від вулиці Бика. За кілька хвилин — серія пострілів.

Хоч коло дверей було порожнє, кожний пхався подалі в кут, щоб не бути крайнім, — подалі від костябатого пальця, якого ждали кожної хвилини. Десять на Винниках розірвалось стрілько... Ше раз, втретє. Гарматні стояльні перелітали над тюрмю й вибухали за Личаковом. Значить, фронт має бути близько Львова, а головні сили большевиків десь там, де розриваються стрільна. Тільки тепер в'язні повеселішли, заблищаючи замрічені очі, зродилася надія на прихід фронту.

Вітеркуш зголошує від дверей, що за дверима тихо, охочони немає. З вікна на подвір'ї не бачу ні живої душі. На мій поклик у вікнах протилежного бльоку, з'являються сірі ліця-маски. Перекликаємося. Варта не боронить, бо її немає. Значить, час! Чути гуркіт у двері камер, в яких ще залишилися рештки. Вітеркуш натискує на двері, інші грюкають у них ногами. А я дивлюся, чи часом варта не втне штуки, як то було вночі з понеділка на вівторок. Тоді теж вона залишила тюрму й частину в'язнів уже вибралась на подвір'я, де їх зустріла варта, що поверталась назад. Десятки в'язнів тоді згинуло, а рештки завернуло до камер.

На подвір'я зайдла старша жінка й плачучи почала кликати сина Владка. Даремно я просив її повідомити когось у світі, щоб прийшли з сокирями й вибили двері. Жінка не слухала, плакала, кличучи сина.

З-за рогу другого бльоку визирнув хтось з пістолем, а слідом за ним біля десятка людей побігли один за одним до нашого бльоку. Люди за гратахами ожили, сильніше б'ють у двері. Сильні удари по дверях з коридору — і двері проломано. В камеру влітає дзвінок: „Слава Україні!“ і ми вітаемося з тими, що нас врятували. Люди з волі дають доручення виходити невеликими групами і якнайскоріше хоронитись по домах в місті, де хто зможе. Кілька хвилин і тюрма порожня. Ейова група ОУН того дня врятувала біля 600 в'язнів, які через годину були б згинули від бомб, закладених енкаведистами. Тюрма згоріла.

На волі...

Що мав принести понеділок 30 червня у Львові, того ніхто не міг напевно сказати. Сподівалися приходу чужої армії в сірих одностроях, а перед нею увійшли до міста свої. З-поміж бічних вуличок Городецької виходи-

ли обережно вояки в шоломах, із зброєю в руках. Кілька з кулеметом перейшли на Городецьку, перескочили паркан і подалися напротеє до підніжжя св. Юра. По Городецькій від Янівської догори машерували військові відділи, обвантажені бойовим вирядом, запорошені, з радісними очима. Люди, що зібралися на вулицях вітали їх „Слава Україні!“ Перші чвірки дійшли до мене, і я почув, що вони відповідали „Слава...“ Мені дивно було, що німці навчилися того слова. Десь і квіти взялися, якими дівчата заквітчали молодих вояків. Це мені не дуже подобалося, але я не мав часу думати, бо юрба народу посунула мене в напрямі Юра.

Над брамою св. Юра повівав довжезний синьо-жовтий пропор. Тисячі людей зібралися, наче б знали, що військо якраз перше прийде до української твердині св. Юра. Насилу протиснувся брамою, шукаючи ліпшого місця, щоб краще бачити й чути. Залунала команда українською мовою і дуже знайомий рідний голос. Пропхався близче до командира — не вірю своїм очам. Пізнав Романа Шухевича!

В короткій розмові Роман Шухевич означив мене із ситуацією, намірами та плянами на найближче майбутнє. Тільки під час розмови я зоріентувався, що це український легіон, який має стати зав'язкою української армії. Під час нашої розмови до командира підійшов чоловік, що назавв себе Ігор. Як я зоріентувався, це був провідник на Львів. На надії, що відбулася зараз же, Р. Шухевич тгоінформував про наміри відновити Українську Державність, що без сумніву, заскочить німців і викличе репресії проти Організації, але іншої ради немає, бо цього вимагає оборона чести і прав українського народу. Члени Організації залишаються в підпіллі, щоб підготувати спротив німецькій окупації. В місті треба опанувати всі ключеві позиції і бути готовими до всяких несподіванок. З інформації Ігоря про стан в місті виходило, що від поляків немає чого сподіватись небезпеки: їхнє підпілля, що співпрацювало з большевиками проти українського населення, а зокрема проти ОУН, тепер дезорієнтоване і нездатне на будь-яку акцію. Вчора він вів розмови з чільними людьми Львова, про акт Відновлення і вони не тільки прихильно, а й з захопленням це прийняли, обіцяючи співпрацю.

Люди, що зібралися, ждали. З доручення Шухевича я поінформував про Акт Відновлення, закликаючи їх докласти всіх сил для організації та упорядковання свого життя. Всіх здібних носити зброю закликалося реєструватись до військових відділів. Десь знайшлися столи, і почалася реєстрація. Військові старшини розводили зформовані відділи до важливіших пунктів міста, які треба було охороняти

в першу чергу — двірці, електрівня, водотяги, пошта, військові приміщення тощо.

Отак 30 червня пороблено перші краки до охорони Львова.

Того дня урядування відбувалося на подвір'ї св. Юра. Ніхто не питав про умови чи платню — всі хотіли чимось допомогти, прислужитись, бо всіх захоплювала одна мета — савим кувати свою долю. Ота самопосвята, ентузіазм народу окрилювали ініціаторів і організаторів Акту Відновлення.

На подвір'ї св. Юра я зустрів О. М., з яким разом ділили недолю в польській тюрмі. Він погодився стати командантом міста, і ми пішли підшукувати відповідне приміщення під командантуру. Хтось з мешканців св. Юра переговорив з Сестрами Сакракерок, і вони радо погодились віддати приміщення школи під командантуру. До полуночі ціле крило будинку школи Сакракерок було уряджене під бура. Студентство Львова повністю посвятило себе праці в командантурі міста. Вони обладнували, вони й працювали. Багато з них стали першими жертвами німецького терору. Серед них пригадую Пасіку, Данилюка, Василишина, та інших.

Ніхто не розголосував про місце перебування командантури, але населення через кілька годин знато, де вона міститься, і того ж дня багато справ було поладнано. На другий день напливали делегації з околиць за різними порадами, найбільше з тих сіл, де були колгози. Приходила делегація від учителів, кооперації, жіноцтва, яке домагалось окремого представництва на мітингу. Кілька жідів зголосилося до командантури і заявили про свою лояльність і співпрацю.

На проголошенні Акту Відновлення я не був через навал праці, але того вечора ми слухали декларацію через радіо. Львів того дня мав святковий вигляд. Балькони будинків, де мешкали українці, були прикрашені килимами і пропорами, синьо-жовті пропори лопотіли на всіх урядових будинках, а особливо гарно була удекорована міська опера. До вечора населення знищило всі большевицькі пам'ятники — геть повимітивши сліди чужої окупації.

Перед віdstупом з міста большевики зганили всю лють на безборонних в'язнях. Подвір'я тюрем, наповнені трупами в'язнів, робили гнітюче враження. Юрби народу з околиць і дальших сіл наповняли командантуру, подвір'я в'язниць — шукали, розпитували. Матері плакали, молодші брати й сестри, витираючи сльози, грозили, запевняли помсту. Львів пробував ставати на власні ноги сміливо, хоч і без великого досвіду.

Тимчасова команда міста діяла біля двох тижнів. Другого тижня зголосився до нас штурмбанфюрер майор Кіпка, з своїм ад'ютантом українцем — О. Ч-м. Відрекомендував се-

СТАЛІН СМОКЧЕ ЛЮЛЬКУ

На книжковому ринку Америки з'явилася одночасно двома виданнями, в ЗДА і Канаді — ще одна книга про Сталіна. Це спогади сталінового племінника Буду Сванідзе під заголовком: „Мій дядько Йосиф Сталін”, Нью-Йорк і Торонто, 1953 р., ст. 235.

Книга ця націєво викликає багато відгуків і суперечок, бо її зміст її сенсаційно цікавий — Сталін в родинному оточенні, приватне життя наймогутнішого в історії диктатора. Спогади, якщо тільки вони написані широко, відбивають погляди на Сталіна багатьох соток тисяч комсомольців, що повиростали задивлені в портрет „батька народів”. Для них він — лагідний „батько”, що посміхається з незчисленних світлин і портретів. На світлинах Сталін звичайно смокче люльку, символіч-

(Закінчення з ст. 29)

бе за висланника німецького уряду і тим дав зрозуміти, що кінець наближається. Нашу команду було раз'язано, коли зформувалась стала команда на вул. Лозінського, на чолі з комендантром інж. В.

Коли пригадую про українську адміністрацію за той короткий час, мушу ствердити, що вона в тих важких умовах зуміла якщо не упорядкувати все, то скерувати належний напрямок національного життя, а це дало свої наслідки пізніше, за німецького господарювання. Урядовці сумлінно господарили по установах, навіть польські фахівці в більшості лишились на своїх місцях і совісно виконували доручені їм обов'язки новою адміністрацією. До комінданттури в першій дні надійшло біля пів мільйона карбованців, які я передав до тимчасового правління через Легенду й Юрка. Хоч польське населення в ті дні ставилось до української адміністрації зовні лояльно, не обійшлося і без окремих ексцесів. Одна польська боївка намагалася не допустити українців на маніфестацію, а в одній місцевості було облито сірчаним квасом людей і коней по дорозі до Львова. На слідстві виявилось, що та група тримала зв'язки з большевицькою розвідкою і за її спеціальним дорученням залишилась у Львові.

В цей короткий час, повний тривоги, несподіванок, метушні, неминучих в процесі становлення, українське населення раділо, бо державний прапор повівав на ратуші. Львів'яни не ждали чиєїсь ласки, а брали життя в свої руки, так, як уміли. Але передбачувана постава німців не заставила довго чекати. Німецький уряд розпочав наступ на українські вольності і першою жертвою того наступу стало Тимчасове Державне Управління. Німці здекларували свою ворожу політичну поставу до української самостійницької ідеї, і то стало початком німецько-української війни. Законспірована сітка ОУН готувалась до боротьби...

ну люльку згоди, спокою, родинності і рідності („вікремо вогню, закуримо люльку, гей!“). Тож слово „рідний“ входило в свідомість несвідомої дитини з портретів, радіо, газет і з таких книжок, що до них саме належать спогади Буду Сванідзе.

Племінник Сталіна виріс в символічному затишку люльки свого великого дядька. В дитинстві він поділяв захоплення усієї своєї близької і дальшої рідні героем-дядьком, що перед ним благовію це оточення, в якому соціальні гасла перепліталися з національними прагненнями. Тому у новій книжці — Сталін з люлькою, Сталін з дівчинкою з Таджікістану, Сталін піклувальник могилю матері і народом, що терпить різні невигоди під час війни. Сталін — нормальна, симпатична людина.

І саме це не дозволяє з довірям віднести до спогадів автора. Самі спогади писались ще за життя диктатора і дійно збігаються з задумами советського мирного наступу проти західного світу, який почав був уже виразно відвертатися від свого недавнього кумира „Фоки Джо“.

Проте, передмову написав все таки зрадник Кремлю Г. Бессєдовський. У самих спогадах прориваються подробиці, що говорять про безперечну відвердість автора, — сам автор віткач із ССРР, хоч і не з політичних міркувань. Все це дозволяє нам забути про, можливо підвідоме, бажання автора усипатичнити Сталіна й віднести авторову пайїність на рахунок родинного прив'язання і советського патріотизму. Хоч це не звильняє нас від права мати застереження до цієї книжки, як до твору шкідливого духовій оборонності ще й тепер лояльного Заходу.

Маємо нове обличчя Сталіна. Насамперед його ніби грузинський патріотизм. Сам автор проявляє виразне прив'язання до свого народу і великим симпатиком грузинського народу представляє Сталіна: „Дядька Сосо (так називали рідні Сталіна) подивляли в родині з двох пр.г.н. Погоріше — його освіченість. Він вступив до семінарії, яка нормально провадила до священства. Але, порівнявши з цим життям, став борцем проти російських владей, на якіх ми, грузини, завжди дивились, як на гнобителів“.

Освіченістю Сосо захоплювались лише близькі, зате широко розходилася слава про Сталіна, як про борця: „Ваш дядько — дійсний герой. Він боровся усе своє життя, щоб визволити нашу країну від росіян“ — говорив про Сталіна авторові один з грузинських патріотів, порівнюючи Сталіна до Лагвішвілі, що прославився, забивши ректора тіفلіської семінарії, який називав грузинську мову „собачою“. А інший патріот Іване Мешкі, школинний товариш автора, сказав: „Вони не бажають нас жилити у спокої... Тоді ж... Ми покажемо їм, на що ми здібні. Ми — вільні грузини, ми не раби росіян... Ми покажемо їм!“ Пізніше виявилось, що і біля царського двору є багато впливових грузинів і ця дружня громада багато допомагала діям підпілля, що опинилися в Петербурзі.“

Коли Сталін став диктатором Росії, то, звичайно, в його найближчому оточенні опинилися багато грузинів, а серед них завжди доступ до дядька мав і автор книжки.

Перша дружина Сталіна була грузинка, а друга — Роза Каганович —, бачучи любов Сталіна до своєї мови, вчилася розмовляти по-грузинському з автором книги. Автор книги, як знавець кавказьких мов, працював у найближчому контакті з диктатором над справами Кавказу, мавши, після Думбадзе, ділянку трьох кавказьких республік. Але це й все. Ніякого матяку на якісні незалежницькі змагання грузинів за часів „Сосо“ в книжці немає. Чи це лише царська Росія гнітила вільну Грузію, чи просто автор, як близький до диктатора, вже не міг довідатися про безперервні змагання гру-

зинських патріотів. І чи цікавлять його ці змагання, що ведуть емігранти закордоном? Питання дуже цікаві і на них ані в книжці, ані в передмові відповіді немає.

За світоглядом Сванідзе можна добавити типові погляди советського мажновладця нового покоління. Він незаперечує існування України, але коли оповідає про противесельський український уряд в 1918 році, то слова Український Уряд бере в лапки. Він тоді описується в Полтаві звідки мусів втікати, бо влада „стріляла большевиків немилосердно“. Стріляла і зовсім неактивних, — отож Сванідзе також був змушений утікати. Це говорить людина, яка потім була близька до Сталіна, — тоді комісара в справах національностей, і мусіла знати, що лише терором втримались большевики й непримогли невіправдано-лагідну політику українських діячів.

Взагалі в усій книжці нічого не згадується про терор, яким тримається ССРР. Якщо б навіть Сванідзе не зізнав про табори смерті з мільйонним населенням, то він не міг би не знати про внутрішній терор, що наявував в мурах Кремлю і що його жертвами падали давні большевики. Але про це він мовчить, хоч про „терор“ українців не забуває згадати.

Зрідка згадує він про всемогутність поліції, і то в досить дрібних випадках. Виявилось, що ГПУ контролює листи дружини Сталіна Алілуєвої. Сталін викликав до себе Дзержинського, наказав йому, щоб це не повторювалось і, почаствувавши, відпустив. Дзержинський вправдався, що це непорозуміння, бо листи членів Політбюро не контролюється. Себто він призначав, що листи інших громадян, не „членів Політбюро“ контролюються.

А найцікавіше — нехай несвідомому — в намаганні вибіліти диктатора, це наведення слів Сталіна, які він піб промовив після того, як вийшов Дзержинський: „Ти баччиши, Буду, як воно є, — ГПУ стало всемогутне. Воно нікого не оминає“.

Також, довдавши про неймовірно високі ціни на харчові продукти, Сталін обурюється: „Вони намагаються не допустити щоб я знав, які скандальні ціни.“

Проте, багато місяців автор припіллює таємничий смерті Алілуєвої, між іншим згадує можливість самогубства, бо багато її друзів були вислані на Сибір, або розстріляні. Але про це згадується, як про нормальну річ, без патяку на ненормальності такої системи, коли „засниують на Сибір“ розстрілюють.

При замочуванні тотальності терору, що під ним перебуває вся країна, автор виявляє його в дрібничках, які мають радше гумористичний характер і саме як комічні випадки можуть бути сприйняті необзінаним зімленим з советською дійністю західнім читачем. Так було, коли автор заїхав до Сталіна, який тоді перебував на своїй дачі біля Сочі. Шофер таксі, якому він наказав везти його „до дачі Сталіна“, здивувався і запитав, чи він не має урядового авта, бо „ніхто не робить приватних візитів товаришеві Сталінові“. Шофер настільки був переконаний, що приватна людина не може добитись до Сталіна, що нарешті погодився завезти автора до охоронних пунктів, які оточували віллю Сталіна на дуже великий відлеглості, і потім зараз же вернутися з ним назад. Авторові вдалося порозумітися телефонічно через охорону з віллю і Сталін наказав вислати по нього авто. Сванідзе, вернувшись до шофера, сказав йому про це і хотів заплатити за проїзд, але переляканій шофер відмовився від заплати і якнайшвидше втік.

Також пильно охоронялась підмосковська вілла Сталіна. Автор ледве туди добився, а коли йшов пройтись, то з ним була сторожа: „Це був наказ моого дядька. Він побоювався нещастя, спричиненого прописами охорони... стріляти до кожньої незнаної особи, зауваженої біля сталінового скринця, а мене вони не знали“.

Під час війни, Сталін замешкав в протибомбових підземелях Кремлю, де автор був його зв'язковим з кавказькими республіками, до яких Сталін „прикладав особливу увагу“. Як уповноважненого, Сталін тоді по-

слав до Тблісі самого Берію. „Ми повинні турбуватись Кавказом“, — сказав Сталін до Сванідзе.

Особливо цікавий розділ „Таємниця тіла Леніна“. Під час війни тіло Леніна було вивезене з Москви до Куйбишева, звідки мали перевезти його до Казані. Проте виявилось, що воно почало псуватись і фахівці ствердили, що більше його зберігати неможливо. Але Сталін затурбувався і наказав за кожну ціну рятувати тіло. Це було тіло було одним з засобів панування Сталіна над масами. Ще в 1924 році, як розповів авторові Сталін, значення тіла доцінів Красін і, за його пропозицією, тіло було забальзамоване. Красін тоді скозов: „Російський народ почитає мої. Щоб він призначав советський уряд, як російський національний уряд, ми мусимо дати йому мої Леніна. Народ сприйме це і ми будемо мати нового св. Володимира, советського виробу“. Сталін тоді був вражений такою пропозицією, але схвалив його". Тенер ми зобов'язані продовжувати цей обряд, що його самі створили, — заявив він авторові Вірменії, Тер-Оганесов, уповноважений уряду в районі Волги, іри цій нагоді розповів анекdot, запевнюючи, що сам був свідком, коли перед тілом Леніна молилася бабця такими словами: „Товаришу Леніне, наш покровителю, спаси нас від цих дияволів комуністів і їхнього сатани Сталіна“.

Про долю цієї бабці Тер-Оганесов не розповідав, але Сталін з цього приводу висловився: „Ця історія виявляє, що ми стали дісним російським національним урядом. Це не суттєне, що ця бабуя назвала мене сатаною. Важливе, що вона прийшла молитися перед мавзолеєм Леніна, а не перед реліквіями царських святих... Отож, немає більше сумніву, що ми виграємо війну, навіть, якщо б вона продовжувалась роками“. Потім Сталін сказав: „Якщо виявиться, що тіло ніяк неможливо зберегти, ми його замінимо чимбудь іншим. Ми його заступимо штучною фігурою. Вона мусить бути зроблена з якогось особливого матеріалу, чогось трикотажного, солідного і життеподібного. Вона мусить бути виконана досконало“. Так і було зроблено.

У Казані Берія сам вибрав групу різьбарів, які й зробили фігуру Леніна. Саме ж тіло було спалене і попіл в урні опущений у Волгу, недалеко Уляновська — колишнього Симбірську — де Ленін народився.

Хто ж він, сам автор? Безперечно той, для кого і грузинський ручай нормально вливався в російське море. Советський патріотизм перемагає. Часто й пише він стилем повідомлень „Правди“: „Наші переможні армії викинули німців з общину ССР...“

За постаттям диктатора не відчувається найбільшого в історії людства нещастя десятків мільйонів. Диктатор смокче ляльку, турбується усім і жартує. Зокрема Сталін за обідом любив пожартувати з своїх гостей. Так він висміював і Маленкова, оповідаючи, як той поїхав на відкриття ярмарку до Горького: „Там його почастували кавказькими і кримськими винами, що на них Георгій Максимільянович звернув таку увагу, аж це відбилося на його промові... Він уявив, що він присутній на відкритті ярмарки в Воронежі, а не в Горькому. Тож і промовляв увесь час про „ваше прекрасне місто Вороніж“.

За гостя заступилася Светляна, донька Сталіна. Сталін сказав, що з нього також можуть жартувати, на що Светляна зауважила: „О, папа, ти знаєш, що вони цього ніколи не зроблять“.

Потім Сталін почав жартувати з Жданова, який, вин кладуючи філософію в Академії Червоних Професорів, змішив Епікуру з Епікетом. Сталін промовив пару слів по латині, на що Жданов відрізав: „Я не розумію польському. Я не мав нагоди вчитися в духовній школі“. — „Що кода, — відповів Сталін, — латина це „мус“ для професора філософії“.

По війні автор працюючи на Заході, вирішив одружитися з Єленою Сімоні, дочкою б. високого мадярського діяча в міністерстві внутрішніх справ. Тож він виступався собі перепустку і зробив протекцію нареченій.

3 супільно-політичного життя

ТАЄМНА ДИПЛЬОМАТИЯ

Поїзда членів УКК до Європи викликала широку дискусію в цій справі. Ще недавно на зборах і в пресі члени УКК з кіл УНРади закликали творити опозицію, твердячи, що „без характерної упорядкованої опозиції немає достойного проводу.“ (Листи до приятелів, ч. 3). Однозгідна негативна реакція українського громадянства мала бути для політиків пересторогою, щоб надалі уникати подібних стрибків. Належно й справедливо оцінили потягнення УКК національні політичні сили Європи в своїх постановах. Не тільки оцінили, а й записали висновки в політичних позиціях, ствердживши, що єдиною, правильною організаційною формою, яка забезпечує єдність національного фронту є одностайна співдія всіх українських політичних сил. І таке рішення скріпили єдинодушно підписами під постановами 25. 6. 1952 р. (Відмова від участі в СОНР) і 27. 12. 1952 р., коли ствердили неможливість будь-якої співпраці з КЦАБ-ом. Схваливши такі зобов'язуючі позиції, всі тоді погодилися діяти абсолютно солідарно й не робити жадних кроків в цій справі без спільного узгодження.

А дійсність, практика показала що інше. Перед нами бюллетень Українського Інформативного Бюро, ч. 24 від 1. травня, в якому багато уваги приділено переговорам в Карльсруде, Мюнхені і в Парижі представників УНРади. З ким велися ці переговори? Через два місяці після устійнення згаданих позицій, представники УНРади і ВО в місяці лютому ведуть розмови з представниками національних груп, заступлених в КЦАБ-і. Головну роль в цих переговорах відгравав Цінцадзе, — грузинський діяч, який виконує функції керманиця зовнішніх справ КЦАБ-у. В бюллетені пишеться, що на конференції обмірковувались „питання щодо співпраці з американ-

(Закінчення з ст. 31)

Вони виїхали на Захід. Він поручився, що вернеться, але вже не вернувся.

Чому автор не повернувся вже ніколи — він не пояснює. Зрозуміло, що дружина не побажала. Але ж він міг відвідати свого симпатичного дядька. Пошто було давати урядовцеві, який випускав їх приречення, що вони повернуться й не дотримати приречення?

Тож б. англійський король, коли побажав одружитися з небажаною родині й урядові особою, виїхав за кордон, але це не значить, що він вже ніколи не приїздить відвідати свою батьківщину.

А може дим з люльки дядька Йосифа не такий як і приязній. Може його племінник більше знає про таємничі й явні смерті, про ці всі трупи, про яких Союз спинався й на яких сидів на кремлівському троні?

I. K.

скими протиболішевицькими колами й узгодження дій з національними силами поневолених народів ССР. Отже, представники Національної Ради почали узгоднювати свої дії з тими невеличкими національними групами, що заступлені в КЦАБ-і. Пам'ятаючи зобов'язуючі їх позиції, вони пробують в бюллетені цей свій вилам виправдати й пишуть: „В усіх порушених на конференції питаннях досягнено повної згоди. В своїх діях українська делегація (серед якої, як кажуть, був А. Лівицький), керувалась виробленими на спільній нараді 27. грудня 1952 р. позиціями українських установ та організацій щодо протиболішевицької акції різних американських кіл.“ В чому і якої однозгідності досягнено, про це таємна дипломатія мовчить, а то є найважливіше. Карльсруге був початком, а гірше прийшло пізніше в Парижі, де представники Національної Ради два тижні ради й устійнували свою „велику політику“ потайки без порозуміння з іншими, знегувавши зобов'язуючі постанови.

Перед Парижем наші політики випросили собі побачення з адміралом Стівенсом в Мюнхені 17. 3. 1953 р. На цьому побаченні адмірал Стівенс сказав їм те саме, що вже було опубліковане в пресі, коли делегація УКК перебувала в Європі. Це було ще раз задекларував позиції непередрішенства. Та це не отверзило і не зупинило наших політиків. Вони поспішають за адміралом до Парижу і там від 21 березня до 3 квітня розв'язують „важливі проблеми“ з тими ж національними групами КЦАБ-у, яких лідери КЦАБ-у звуть просто „націоналами“. На спільній конференції, після побачення з адміралом Стівенсом, всі разом опрацювали „спільний меморандум, переданий Американському Комітету Визволення від большевизму, а також схвалили пляни спільних заходів в ділянці боротьби за визволення поневолених народів ССР та відновлення їх державної незалежності“. Що то за плян спільних заходів з діячами КЦАБ-у? Не знаємо, бо таємна дипломатія про нього не згадує.

Народня приказка говорить: „На чиєму возі їдеш, отого й пісню співай!“ З бюллетеню довідуюмося, що представники Національної Ради увійшли до Координаційної Комісії, створеної з груп, що є в складі КЦАБ-у, і підспівують, а то й співають на ногах непередрішенства. Ці ноти чуються і в обширному меморіалі, поданому Стівенсові, де багато говориться про помилковість російських груп щодо розв'язки національного питання в ССР і як справедливу розв'язку пропону-

ється „дати гарантію, що неросійським народам буде відновлена їхня незалежність“. — Який парадокс: „Суверени“ просять від КЦАБу гарантії відновлення незалежності.

Отак у Європі діють ті, про яких в американських „Листах до Приятелів“ написано: Політична Україна — це Державний центр УНРеспубліки, її уряд і УНРада“. Людовік ХУI говорив, що „Франція — це я“, а еміграційні суверени говорять: „Україна — це ми“. І поза ними немає більш політичної України. Та лихо не в тому, як себе називають, а в тому, що, називаючи себе урядом, суверенами, люди своїми потягненнями перекреслюють суреність, здобуту у вогні Української Революції, дискутуючи з єдиноділімцями про справедливу розв'язку національного питання. Чому поляки, мадяри, чехи, країни яких стали теж Народними Республіками, не дискутують з Комітетом Визволення про справедливу розв'язку національного питання на їх теренах? Нинішнє правне становище тих народів мало чим різниеться від становища окупованої України, а фактично Кремль усіх урівноправив, зробивши губерніями московського царства. Та над цим політики УНРади не думають. Їхні представники в Америці кличуть до опозиції в УКК, а інші в Парижі потайки творять координаційні центри з представниками національних групок, заангажованих в КЦАБ-і. Виломлюючись із спільнотого національного фронту, нехтуючи національно-політичну дисципліну, ці люди потихеньку, покищо обережно, ніби на базі схвалених ними позицій, які вони нехтують, відкривають дверці окремим людям і групам для вступу в КЦАБ, а самі шукають договорення з АКВ. І то в них є висока політика, про неї в бюллетені написано: „Висліди Конференції в Парижі становлять великий успіх міжнародної політики ВО УНРади, а також української політики взагалі.“

В Парижі оту „успішну міжнародну політику“ роблять під фірмою А. Лівицького, а на американському терені „велику“ політику і теж потихеньку робить п. Доленко, якому шеф „Державного Центру“ А. Лівицький надсилає привітання, де сказано: „Пан Президент, як селянський син, вітає українське селянство (все! — Ред.), його з'їзд на цій вільній землі і бажає успіху в перегляді проїденого шляху й намічені дальшого шляху, яким найбільший національний корінь України — наше селянство, ішов би до свого великого майбутнього“. Цей привіт привіз і вручив „отаман“ Бульба-Боровець, його видруковано великими літерами і ніхто його не відкликав і не спростував досі. Виходить, що акція Доленка не є ізольованою, а зв'язана таємними нитками з шефом „Державного Центру“. Чи роблять з цього конечні виснов-

ки представники СУНД, УНДС, УРДП, ОУС, які підписали летючку, поширювану під час З'їзу Селянської Партиї, в якій твердили про диверсійний характер з'їзу і всієї діяльності навколо нього“. А як же тоді з шефом „Державного Центру“, який через свого довіреного „отамана“ неіснуючої Національної Гвардії, надіслав привіт диверсійному з'їздові? Чи не настав час зробити висновки до кінця й покінчити з таємною дипломатією „Державного Центру“, який колись так само потайки уклав Варшавську угоду? Селянський син, прибравши на еміграції титул президента, в своєму привіті бажає з'їзові успіхи в намічені дальшого шляху, яким він мав йти до свого великого майбутнього. І з'їзд, кермований п. Доленком, той шлях називає в організаційній і ідеально-політичній площині. З видрукованої промови лідера бачимо, що то був з'їзд не селянської партії, а „майже світовий з'їзд українського селянства“. А. Доленко — правник і знає вагу слова і, коли так окреслює з'їзд, то це має свій зміст. І цей зміст розкрито двома рядками нижче у видрукованій промові, де читаємо, що „небагато треба доробити, щоб з'їзд переріс у світовий український національний еміграційний конгрес.“ Таке організаційне завдання намічено тут, урахувавши побажання А. М. Лівицького.

В ідеально-політичній площині поставлено теж ясні і отруйні завдання. Перше: треба повести молодь. І для цього оголошено безпощадну війну доктринам. Не англійським і не французьким, не чужим, а своїм національним. „Молоді треба, стверджено на з'їзді, показати шляхи до широких гуманітарних і природничих наук, щоб вона зуміла бути над доктринами, а не під доктринами“. Як то дико! Молодь без засад і норм, молодь без віри, бо, хто стає над заповідями (а це ж — доктрини!) перестає вірити. Ці речі говоряться, мабуть, для того, щоб забезпечити переріст до світового конгресу. Випущено тільки одну деталь: хто живитиме поборювачів доктрин під час отого росту в переріст. Пріоритетні мужі Америки навертають націю, а в першу чергу її молодь, до підстав, засад, віри, до моральних цінностей, а наші лідери, підбядьорюючі шефом „Державного Центру“, кличуть їх на диявольські стежки — стати понад доктринами, засадами, відкинути їх, або нагинати до своїх потреб і уподобань. Цікава одна деталь. Привітання, а цим самим і підтримку на таку роботу в Америці, А. М. Лівицький передав через „отамана“, „діяльність якого фракції УНРади засудили, як негідну й небезпечну для української справи.“

В Парижі відкривають двері до КЦАБ-у, а в Нью-Йорку кличуть молодь стати понад доктринами. І все те, як виходить з опубліко-

ІУ З'ЇЗД Т-ВА БУВШИХ ВОЯКІВ УПА

У дніх 16 і 17 травня 1953 відбувся в Нью Йорку — у приміщенні „Студії В. Авраменка” Юєтвєртій Звичайний З'їзд Товариства бувших вояків УПА.

З'їзд відкрив др. Б.Гук вітаючи гостей, делегатів та членство.

Вибрана Президія у складі: голова — Л. Футала, заступники — мігр. Б. Крук і В. Хома, та секретарі — п. п. Я. Кіцюк та І. Романчик керували дальшим ходом ділових нарад.

Привітання для З'їзду склали: Братство І. У. Д. — УНА — полк. Р. Долинський; Союз Українців Католи-

ків „Провидіння” — дпр. Спринський; УГО — проф. А. Москаленко; Г. У. СУМА — п. З. Осінчук; Приятелі Антибільшевицького Бльоку Народів Америки — п. А. Бедрій; Г. У. та 2-ий Відділ ООЧСУ — сот. М. Комарницький; Централі ОУА „Самопоміч” — др. Гуглевич; Ком. Об. Американсько-Українських Орг. м. Нью Йорку — мігр. В. Захарчук; Укр. Кат. щоденник „Америка” — ред. ф. Зіблікевич; Осередок СУМА-Нью Йорк — п. І. Миронович; УККА — проф. М. Чубатий; „Обнова” — др. В. Ленцук; Товариство Запоріжжя ім. полк. Болбочана — сот. Зілинський; Братство бувших Вояків УПА в Канаді; Краєвий кін Братства УСС в ЗДА.

Після відчитання і затвердження протоколу поперединого З'їзу присутні заслухали і обговорили дві глибоко змістовні доповіді: Проф. І. Вовчука на тему „УПА сьогоднішнього та завтрашнього” та проф. др. М. Чубатого на тему „Роля Воюючої України у визвольній боротьбі нації”.

Перший день закінчився чайним вечором, який влаштував для учасників З'їзу Український Золотий Хрест. Вечер пройшов в атмосфері спомінів учасників боротьби УПА, повстанських пісень та козацьких дум у виконанні колишнього вояка УПА бандуриста В. Юркевича.

Другий день нарад розпочато спільною участю у Богослужбах. Після вичерпних звітів делегатів Відділів, членів Головної Управи, Суду Чести та Контрольної Комісії — з'їзд одноголосно уділив абсолютну уступаючий управі.

Вибір нових керівників органів Товариства попередив реферат мігр-а Б. Крука на тему „Наши завдання”. Після дискусії над рефератом вибрано нову Головну Управу в такому складі: голова — мігр. ф. Крук, 1-ий заступник гол. — М. Грицкович, 2-ий заступник гол. — В. Хома, секретар — В. Лежківич, Фінансовий реф. і реф. індив. допомоги — М. Шашкевич, контролінга комісія — Л. Футала, І. Яриківський, М. Андрушко, суд чести — М. Сидор, А. Мицю, І. Дідай.

З'їзд покликав окрему редакційну колегію, що займеться видавничу та пресовою працею в такому складі: Б. Несторук, інж. С. Голяш, др. Б. Гук, М. Черепінівський, Я. Кіцюк.

Після затвердження поправок до статуту, схвалено резолюцією. На закінчення слів новообраних голови мігр. Б. Крука З'їзд відповів національним гімном.

ВЕЛИЧАВА УКРАЇНСЬКА МАНІФЕСТАЦІЯ В ДІТРОЙТІ

Імпозантно виглядала антибільшевицька маніфестація українців у Дітровіті 24. травня ц. р. Восьмитисячна колона під звуки жалібних маршів поважно посувалася вулицею Буввард (головна магістрала Дітрову). Сотні плякатів — транспарентів англійською мовою промовляли до американців про злочинне виморення українського населення 20 р. тому за те, що Україна не корилася московсько-більшевицькому окупантам, не винизила московського соціалізму, принесеного на комуністичних багнетах.

Короткі, але виразні написи на поготиницах остерігали вільний світ перед московсько-комуністичною загрозою.

Голова американських ветеранів п. Булик через гучність встановлений на авті, промовляв дітровчанам про страхіття більшевизму, а ілюстровані летючки, масово роздавані населенню, що шпалерами стояло на пішоходах, кликали стати до оборони свободи від більшевизму.

Генерал Нейло-Палій, старшина УПА Крук та дівізійник Скаськів очолювали похід, ніби стверджуючи: „Україну окуповано, але не упокорено. Зброю лицарів Зимового Походу перебрало нове покоління й її тримає міцно... Похід зафільмовано.”

(Закінчення з ст. 33)

ТАЄМНА ДИПЛОМАТИЯ

ваних матеріалів, не без відома того, хто очолює „Державний Центр“. Все те робиться недомовками, тихо і з того може бути немало лихо. Чи не час би подумати над такою таємною дипломатією, пам'ятаючи її стежки й дороги вчораши. Мудрий і до кінця чесний. Г. Сковорода вчив: „Будь вовк кухарем, ведмідь м'ясником, кінь під верхівцем. Сіє діло чесне. Коли ж вовк грає на сопілці, ведмідь танцює, а кінь, як пес, носить поноску, то не можна не сміятьсь. Всяка неприличність смішить. Але коли вовк стає пастухом, ведмідь монахом, а кінь радником, це вже не жарти, а біда. О, якби ми зрозуміли, як це шкідливо для громадянства!“ Чи зрозумімо ми це?

А. Логвинів

ВІЯСНЕННЯ ПІДТВЕРДЖУЄ

Коли вже була набрана замітка „Таємна дипломатія”, на сторінках „Свободи” з дня 27 травня появилось вияснення УІБ. Воно цікаве тим, що нічого не вияснює, а підтверджує, що А. М. Лівицький привіт таки передав. Тексту привіту, видрукованого в газеті „Український Селянин”, УІБ не опровергнує і не заперечує. А. М. Лівицький добре обізнаний з' громадсько-політичною і церковною діяльністю п. Доленка в Європі, бо не раз бував на Богослужбах в другій православній церкві, покликаний до життя в Ашафенбурзі з ініціативи лідера Союзу Земель Соборної України. Вже тоді, як бачимо, велася боротьба проти доктрини. Знав А. М. Лівицький і про летючки, поширювані п. Доленком, на автобурзькому з'їзді ЦПУЕ в 1949 році, в яких вбивалося клина в українське громадсько-політичне життя по Збрucher. Зміст тих летючок повторено в 2-3 числах „Української Землі” в статті „Куди ми йдемо”. Отже, знаючи таку „конструктивну” діяльність п. Доленка, А. М. Лівицький вирішив передати привіт через Бульбу-Боровця і скласти його з'їздові „відповідно до обставин”. Не міг не знаєт А. М. Лівицький та його дорадники й того, що скликання з'їзду в Америці не покривається плятонічною любов'ю до селянства, а потребує тисяч доларів і що річ їх розробуття — не плятонічна, а так чи інакше політична.

УІБ в своєму виясненні складає всювину на Бульбу-Боровця, діяльність якого фракції УНР назвали небезпечною. Не міг не знати А. М. Лівицький і про постанову цих фракцій. На що ж було давати такі повноважності „небезпечної” людині? Про це мовчить вияснення УІБ, а закідає Боровцеві, що він „не дотримав даних йому вказівок та порад”. Як делікатно і ніжно — просто по-батьківському! Люди, що писали те вияснення, вдають найвищі, щоб заховати нитки таємної дипломатії, які тягнуться з Парижу до Нью Йорку з одного клубка.

Дітройтська громада заздалегідь розпочала підготовку роботу і для того виділила маніфестаційний комітет під головуванням пана М. І. Дужого. Комітет провів велику роботу. За тиждень перед маніфестацією відбулася пресконференція, на якій були заступлені: „Фрі Прес”, „Форвертс”, „Дітройт Ньюс”, Таймс, Дзенінгтон польські, мадярський, румунський та інші національні часописи. Головними інформаторами були: ред. Маляр, ред. Тарнавський, пп. Дужий, Щербій, Трепет, Мура, Михальчук, Гудзій та інші. Пуцький з дружиною. Про маніфестацію писала англійська преса, говорило радіо. Проф. Дольницький і Щербій через радіо на світловали, що було і що жде світ, коли він не зрозуміє, де корінь ліха. Маніфестація закінчилася жалібним вічем, на якому промовляли українською мовою проф. Дольницький і редо Маляр, англійською мовою ред. Тарнавський та Пуцький. Віче схвалило відповідні резолюції.

Р. М.

З ЖИТТЯ 7 ВІДДІЛУ ООЧСУ В ПАСЕЙКУ

Скоро два роки, як в Пасейку існує Відділ. За цей час Відділ мав і світлі сторінки в своїй діяльності, були й трудні. В березні ц. р. обрано нòву Управу, яка разом з усім членством взялась енергійно до праці. Вже 29. березня влаштовано спільно з осередком СУМА жалібну Академію, присвячену 3-ій річниці смерті Великого Державного Мужа Годовникомандувача УПА — Генерала Тараса Чупринки. В травні місяці Відділ влаштував товарицьку забаву, на яку прийшли, як ніколи перед тим, крім молоді й більшість старшого громадянства. Тримаючись традицій Рідної Землі, Відділ спільно з осередком СУМА 2. травня влаштував спільне свячене в приміщенні греко-католицької школи в Пасейку. За п'ять довгих столів, дуже гарно прибраних, засіло біля 150 осіб, разом з духовенством та запрошеними гостями, представниками місцевих товариств та організацій. Короткий привіт склав голова Осередку СУМА п. Петрик, а голова Відділу ООЧСУ п. Озарук, згадав про цей звичай на Україні, нав'язавши до нього іншу спогадів. О. Клепарчук горяче закликав молодь іншувати й обороняти сумівський кліч „Бог і Батьківщина“. Представник Головної Управи ООЧСУ та представники СУМА в Нью-Йорку тепло вітали присутніх, представники організацій м. Пасейку, що були присутні на свяченому згадували і час проходив в теплій, інтимній, дружній атмосфері. Пригадувалось святкування Великодня в Україні. І дуже міле враження зробили на присутніх гагілки „Жучок“, „Зельман“ та інші показані юначками та юнаками СУМА в Пасейку. В кінці о. Білинський в теплих словах закликав всіх до єдності і побажав сумівській молоді та Воюючій Україні багатьох літ, на що йому повними грудьми відповіли всі присутні. Зараз Відділ підготовляє живу газету та готується до 12 річниці 30 червня.

БОФФАЛЬСЬКА ГРОМАДА ПРОТЕСТУЄ І ОСТЕРИГАЄ

В неділю 31 травня ц. р. зібралося біля двох тисяч українців, щоб заявити свій протест проти звір'ячого виморення голodom Москвою мільйонів селян на Україні. Це біля 3-ої години колона трійцями вишина до центру міста на площу Ляфаетта. Попереду — український і американський прапор, а за ними сумівці з вінком, чорні стрічки якого підтримують дівчата в національних строях. Колону провадить Б. Гірка.

На транспарентах — обвинувачення проти московського більшевизму за звірства, заподіяні українському народові, що не схотів упокоритися північному окупантові. Процесія довга, її не видно кінця. Серед неї вирізняється одностроями понад сотню сумівців. Пішоходи заповнені людьми, які читають транспаренти, летючі. Сотні авт зупинилися, пропускаючи маніфестантів. Жалібні мільйони сумівської духової оркестри розчиняють вікна будинків, залитаючи в приміщення і насторожуючи мешканців. Молоді й старі, повинувавшись з ві-

кон, читають написи на транспарентах, виведені чорними літерами на білих полотнищах.

В центрі міста маніфестанти заповнюють площу навколо пам'ятника воїкам, що боронили свободу Америки. Священик Автокефальної Православної Церкви читає голосно й виразно молитву за Україну, після чого голова Маніфестаційного Комітету відкриває жалібне віче. Конгресмен Джон Р. Пілліон висловлює співчуття українському народові, який став жертвою окупації большевицької Росії, і закликає присутніх боронити свободу. Від Управи міста співчуття висловлює др. Джугайст. Представник угорської громади і хорватський священик висловлюють співчуття і закликають стати на сторожі прав і вольностей поневолених народів. Проф. І. Вовчук говорить про наступ Москви на Україну і головову облогу 1932-33 року. Адвокат М. Макогін представляє промовців і вкінці віча зачитує резолюцію англійською мовою. Українською мовою відчитав резолюцію проф. Саган. Хорватський священик, бувший секретар архієпископа Степінча словами молитви закінчив віче.

З невідомих причин, пастирі греко-католицької парохії на маніфестації були відсутні. Відділ Організації Оборони Чотирьох Свобід і Осередок СУМА в Бофілло разом з десятма іншими організаціями міста, багато сіні і старані доклали до урядження маніфестації.

Маніфестаційний Комітет у складі проф. Залеського, п. Шарвана, п. Пашиківського і п. Шепелявого керували всіма підготовчими роботами.

Учасник

ЖЕРТВИ НА ВИЗВОЛЬНИЙ ФОНД 1953

.. Бінгемтон: Листа ч. 392-53 — збирщик Василь Гірний. По 3 дол.: Любомир Білів, Дмитро Кецман, Василь Гірний. По 2 дол.: Мирон Гріньків, Василь Крайник, Марія Василів, Степан Бабій, Павло Опацький. По 1 дол.: Тома Руцький, В. Х., Григорій Мельник. Листа ч. 391-53, — збирщик Василь Гірний. По 4 дол.: Іван Іваненко. По 3 дол.: Володимир Феданків. По дол. 2-50: Дмитро Кадиляк. По 2 дол.: Михайло Бойко, Петро Добрянський, Петро Сальків, Ярослав Кокорудз, Стефанія Євчук, Василь Солецький, Сташко Ключаний; Роман Ключаний. По дол. 1.50: Остап Коропей. По 1 дол.: Іван Терела, Дмитро Яремчук, Пилип Пиріг, Евген Винник, Дарія Феданків, Іван Коротко, Осип Блюй, Григорій Пригода, Володимир Кокорудз, М. Юрків.

Джерзі Сіті, Листа ч. 386-53 — збирщик Степан Домарецький. По 2 дол.: Степан Домарецький, Василь Цап, Василь Гаврилюк, Іван Цегельський, Петро Палка. По 1 дол.: Ярослав Малинівський, Ярослав Сипко, Павло Пришляк, Тадей Думанський, Павло Гулкевич, Михайло Жук, Іван Грабар, С. Максимчук. Листа ч. 382-53 — збирщик Василь Пащак. По 2 дол.: В. Пащак, П. Джиджора. По дол. 1.50: Іван Батюк. По 1 дол.: І. Щупляк, М. Броварний, М. Кашиба, Г. Іванів, В. Іванік, І. Петришин.

Йонкерс, Листа ч. 367-53 — збирщик Володимир Черевко. По 2 дол.: В. Черевко. По 1 дол.: В. Вовчук, А. Вереса, М. Домків, печіткий, Т. Захар, М. Стрийський, Е. Коцюбинський. По 0.50: нечіткий. Листа ч. 366-53 — збирщик Степан Курило. По 5 дол.: Іван Бібко. По 3 дол. Степан Курило, Петро Пенович. По 1 дол.: Григорій Мороз, Микола Олярчик, Марія Тима. Листа ч. 365-53 — збирщик Степан Гель. По 5 дол.: Відділ ООЮСУ Йонкерс. По 2 дол.: Степан Гель, Теодор Корінь, Александр Клос, Василь Кіналь, Михайло Биньовський, нечіткий, Василь Прегон. По 1 дол.: Теодор Михоляк, Андрій Михаляк, Семен Гаврилюк, Пилип Гарасимів, Ювартацький, І. Курило, Іван Гончак, Роман Мороз, Василь Кравець, Віктор Денесюк, Андрій Верхівський, Іван Тацій.

Ділимося сумною вісткою з усіми друзями й українською громадськістю про невідкажувану втрату провідного члена ОУН

СЛ. П. друга МИКОЛИ КУШНІРА

який помер в 39 році свого жертвенного життя в Дітройті, ЗДА 13 травня 1953 року.

Похорони відбулися 16 травня 1953.

Нехай пам'ять буде живою про того, що все своє вміння, усе своє коротке життя віддав нації.

Нехай легкою буде Йому чужа земля.

Друзі

ЗАМІСТЬ КВІТІВ НА МОГИЛУ ДРУГА

Болюче і не ждано відійшов від нас на завжди сл. п. друг Микола Кушнір. Відійшов той, що все своє коротке та надміру трудяще життя віддав Україні.

Скромний і тихий, він при зустрічі з підлогою спалахував громовищею. Ніжний, як ніжкою тільки може бути українська душа, він був і буде зразком твердості революціонера для друзів, які з ним співпрацювали.

Від малечку виховуваний ніжними українськими піснями, що їх так багато і гарно співалося по українських священичих домах, зростав в атмосфері ідеалізму. Любою Його до рідної землі, здавалося була чимось надземним.

Життя на західному пограничі української Землі навчило Миколу бути твердим і виявляти любов до Батьківщини чином. Вихований у священичій сім'ї, прийшов до української гімназії в Перемишлі свідомий юнак, який зразу захопив усю гімназійну молодь. Вона віддала Йому пропів над собою. Пізніший студент права, яке закінчив у Львівському університеті, він знав єдину мету: віддати Нації усе здобуте знання а при потребі і життя. Пішов у ряди ОУН, бо зінав, що таким, як він саме місце там, де царює один закон: „Мій перший і останній віддих Тобі, Батьківщина”.

Виховуючи доручені Йому кадри молоді ОУН вчив їх: віддати Батьківщині всю любов, поєднану зі здобутим знанням. Сам ідеаліст, такою виховував і молодь і старших друзів. На провідних місцях не вмів назувати із висоти наказуючого. Умів сказати і слово Його було наказом, який другі виконували з жертвенністю і відданістю. Не зінав ні часу, ні місця, що зупиняли б Його від роботи для справи. Ішов до мети, не знаючи ніяких перешкод. Підірване серце не було перешкодою: „смерть так чи інакше колись прийде, чому ж вижидати її без діла, а їх так багато потребує Батьківщина”. І шлях скитання на чужині, і не привична для Нього тяжка фізична праця і туга Його ніжного серця за Батьківщиною згасли передчасно Його трудаче життя.

Миколі було тільки 39 років. Він бачив ще так багато років перед собою, в яких віддати мав себе всеціло державному будівництву у звільненій Україні. А зінав про нього Він так багато!

І, пішовши вранці до щоденної праці, не повернувся більше додому. Не діжалася більше Його молода

дружина, яка так несподівано стала вдовою і шостилітня донечка-сирота. Скінчив цілоденну працю, відзначив на своїй карті праці час відроблених годин і впав, відзначив останню годину свого життя.

Друже Миколо, Твої друзі, що разом з дітровітською українською громадою поховали Тебе у холодну не-рідну землю, не зупиняйтесь перед ніякою перешкодою, щоб довершити діла, якому Ти віддав все своє життя.

Легкою хай буде для Тебе не-рідна земля.
В. Ш.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ “ВІСТНИКА”

Передплата на рік \$4.00

Передплата на півроку 2.25

Ціна окремого примірника ..... —.40

Всі передплати, зокрема з Канади, треба надсилати грошевим переказом (моней ордер), або в звичайних листах, на адресу адміністрації журналу.

Банкові чеки й грошеві перекази треба виповнювати на адресу:

“ВІСНИК”
P. O. BOX 304, Cooper Sta., New York 3, N. Y.
O. D. F. F. U.

Про всякі зміни адреси прохаемо негайно повідомляти адміністрацію, рівночасно подаючи і свою дотеперішню адресу.

Адміністрація.

“ВІСНИК” — ОРГАН ОЧСУ

Редактує Колегія

Відповідальний редактор

I. Вовчук